

YÖNETİM
AFAK
TURİZM

İNŞAN VE TOPLUM
KENTSEL HİZMETLER

MANİSA YEREL EKONOMİK
GELİŞME PROGRAMI

ULAŞIM
2015-2017
SANAĞI
TARIM
ÇEVRE

MANİSA YEREL
EKONOMİK
GELİŞME PROGRAMI

(TURİZM, SANAYİ, ULAŞIM)

2015 - 2017

İÇİNDEKİLER

07	GİRİŞ	52	AFET YÖNETİMİ
09	MEVCUT DURUM	55	KENTSEL HİZMETLER
09	GENEL SOSYO EKONOMİK GÖRÜNÜM	58	İNSAN VE TOPLUM
33	SANAYİ	69	ENERJİ
36	TARIM	67	ULAŞIM
39	TURİZM	78	TEMEL POLİTİKALAR
44	MADEN	82	EYLEM PLANI
49	ÇEVRE		

A. GİRİŞ

TR33 Bölgesinin vizyonu 2014-2023 Bölge Planında “ekolojik dengeyi gözeten, bilgi temelli ekonomisi ile katma değer yaratan, rekabet gücü ve yaşam kalitesi artan, dengeli büyüyen, gelişen ve öğrenen bölge” olarak belirlenmiştir. Planda, belirlenen vizyona nasıl ulaşılabileceğine dair farklı senaryolar geliştirilmiş ve farklı gelişme modelleri kullanılarak senaryo sonuçları hakkında öngörülerde bulunulmuştur.

Merkez-çevre modelinden yola çıkarak Bölgedeki hâlihazırda gelişmiş ve gelişme potansiyeli yüksek yerleşim yerlerini büyüme merkezleri olarak tasarlayan, çevre yerleşkelerin bu merkezlerin çekiminde büyüyeceğini öngören senaryo; geliştirilen senaryolar içinden ulusal hedefler ve vizyon doğrultusunda en uygun senaryo olarak belirlenmiştir. Söz konusu senaryoda yaratılacak büyüme merkezleri, sanayi yatırımları başta olmak üzere yüksek-katma değerli üretim odakları olarak kurgulanmaktadır. Belirlenen senaryo doğrultusunda Bölge için 4 ana amaç belirlenmiştir:

- Daha rekabetçi bir ekonomik yapı yaratmak
- Yaşam kalitesini arttırmak
- Bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak
- Dengeli mekânsal organizasyon oluşturmak

Büyüme merkezleri ile az gelişmiş yerleşim merkezleri arasındaki sosyoekonomik ilişkiler ve altyapı bağlantılarının artırılmasıyla kaynakların daha etkin yönlendirilmesi ve odaklanması mümkün kılınacak; bu sayede merkezler yaşam memnuniyeti açısından daha cazip hale gelecektir. Kalifiye nüfus başta olmak üzere Bölge dışına göç azaltılacak, Bölge içinden ve dışından büyüme merkezlerine beşeri hareketlilik sağlanacak, desentralizasyon politikalarının da etkisiyle çekilecek ulusal ve uluslararası yatırımlar sayesinde sanayi sektöründe, çeşitlilik ve katma değer elde edilecektir.

Sanayi sektörünün gelişimi, ihtiyaç duyulan ekonomik dönüşümün ilk adımı olarak kurgulanmaktadır. Söz konusu dönüşüm, tarım sektöründeki işgücünün tarım dışı sektörlerle kaymasını mümkün kılacak; bu durum, tarımdaki yapısal ölçek sıkıntılarının giderilmesi ve profesyonel tarıma geçiş için fırsat yaratacaktır. Orta ve uzun vadede, kalifiye işgücü ve uygulanacak sosyal politikaların da katkısıyla, düşük ve orta teknoloji sanayi sektörlerinden yüksek katma değerli sektörlerle dönüşüm hedeflenmektedir. Sanayi ve tarımda katma değeri arttıran yapısal dönüşümlerin sonucu olarak hizmet sektörünün gelişmesinin de önü açılacak, belirli merkezlerde sanayiden hizmetler sektörüne dönüşüm başlatılabilecektir.

Söz konusu öngörülerin hayata geçirilebilmesi ve hedeflere ulaşılabilmesi için Bölgesel düzeyde farklı müdahale alanlarına ihtiyaç duyulmuştur. Müdahale alanları, Planda, “gelişme eksenleri” olarak tanımlanmış ve toplamda 10 gelişme eksenini belirlenmiştir:

- Sanayi
- Maden
- Tarım
- Turizm

- Afet Yönetimi
- Çevre
- Kentsel Hizmetler
- Ulaşım
- Enerji
- İnsan ve Toplum

TR33 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında, anılan eksenlerin her biri için öncelikler ve tedbirler belirlenmiş ancak Bölge Planının ölçeği gereği, öncelik ve tedbirler eylem planına dönüştürülmemiştir. Bu bağlamda, Bölge Planı'nın uygulanma düzeyinin artırılması ve kurumlar arası koordinasyonun etkin şekilde sağlanabilmesi için daha alt ölçeklerde operasyonel programlara ihtiyaç duyulmaktadır. Yerel Ekonomik Gelişme Programları (YEGEP), bu ihtiyaca cevap verebilmek adına hazırlanmış çok sayıda kurumun işbirliği içerisinde yürütmesi gereken il düzeyli programlardır.

Programlar; 2015 – 2017 dönemi için hazırlanmış olup Bölge için katalizör durumunda bulunan, kısa vadede etkili müdahale yapmanın mümkün olduğu öncelikli sektörler olan sanayi, turizm ve ulaşım sektörlerini kapsamaktadır. Bununla birlikte, Bölge Planının istenilen düzeyde uygulanabilmesi için, YEGEP'le entegre şekilde Plan'da yer verilen diğer eksenlere ilişkin politikaların da hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulacaktır. Bu çerçevede, YEGEP'in Plan'dan bağımsız bir çalışma olarak değil, öncelikli uygulanması gereken projeleri ortaya koyan ve paydaşları bu doğrultuda yönlendiren bir yol haritası olarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Manisa iline için hazırlanan işbu Yerel Ekonomik Gelişme Programında, öncelikle ilin farklı sektörlerdeki mevcut durumu karşılaştırmalı olarak ortaya koyulmakta, akabinde sanayi, turizm ve ulaşım sektörlerindeki temel politikalar belirtilerek ilgili projeler tanımlanmaktadır. Son olarak, her projeye ilişkin 2017 yılında ulaşılması planlanan hedefleri, sorumlu kurum / kuruluşları, potansiyel maddi kaynakları içeren eylem planları sunulmaktadır.

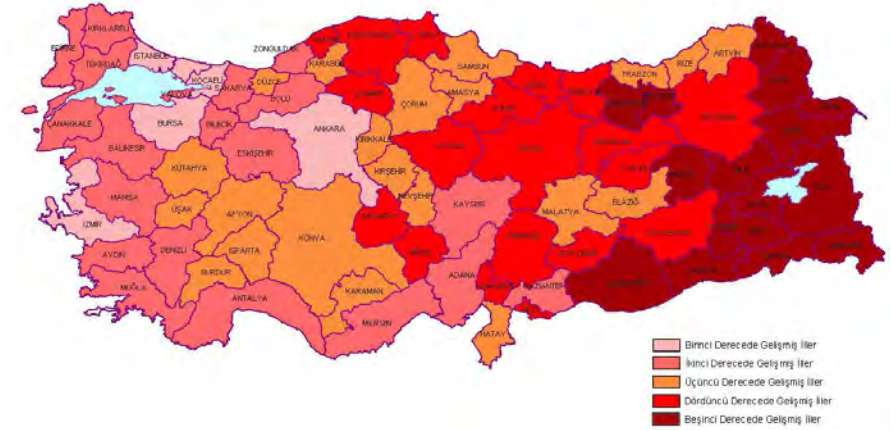
Hazırlanan YEGEP'lerin etkileyeceği hususlar beş ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlardan ilki illerde yıllık olarak hazırlanan ve kalkınma ajanslarının Yönetim Kurullarında görüşüldükten sonra merkeze iletilen yatırım teklifleridir. İkinci olarak, Bölge illerinde yatırım yapmayı planlayan yerli ve yabancı yatırımcıların hangi sektör ve merkezlerde odaklanmalarının yararlı olacağına ilişkin yönlendirme sağlanacaktır. YEGEP'lerin etki edeceği üçüncü başlık Ajans tarafından hazırlanan proje teklif çağrıları, doğrudan faaliyet desteği ve teknik destek programlarının ana çerçeveleridir. Anılan programlar hazırlanırken Bölge Planı'nın yanı sıra YEGEP'lerde belirlenen temel politika ve önceliklerin esas alınması planlanmaktadır. Dördüncü olarak ise, daha büyük çaplı Ajans destekleri olarak kurgulanan güdümlü projelerin YEGEP'lerdeki ana amaçlar ekseninden kurgulanması öngörülmektedir. Son olarak Ajans tarafından başvurusu yapılan ya da Ajans'ın ortak olarak yer alacağı Avrupa Birliği (AB) projeleri kapsamındaki hibe desteklerinin Bölge'ye kazandırılmasında, söz konusu projelerin YEGEP'lerde öncelikli başlık ve faaliyetlerle ilgili olması önemli bir avantaj sağlayacaktır. Bu yönden YEGEP'ler Bölge'de hazırlanacak AB projeleri için yol gösterici olacaktır.

B.MEV CUT DURUM

1.GENEL SOSYO EKONOMİK GÖRÜNÜM

Manisa ve çevresindeki iller, sosyoekonomik gelişmişlik açısından üst sıralarda yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2003 ve 2011 yıllarında birbirinden farklı değişkenlerle hazırlanan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması" çalışmaları incelendiğinde Manisa'nın 25. sıradan 23. sıraya yükselmiş olması dikkat çeken bir gelişmedir. Manisa'nın yakın çevresindeki illerden İzmir 3. sırada olan yerini korurken, Aydın'ın 22. sıradan 19. sıraya, Denizli'nin 12. sıradan 10. sıraya, Uşak'ın 30. sıradan 25. sıraya yükseldiği; Balıkesir'in ise 15. sıradan 22. sıraya gerilediği görülmektedir. Bu durum Manisa'nın çevre illeriyle birlikte sosyoekonomik gelişmişliğinin iyi konumda olduğunu ve ülke geneline göre daha hızlı gelişmekte olduğunu göstermektedir.

Harita 1 - İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Düzeyleri

Kaynak: DPT (Kalkınma Bakanlığı), İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması (2003)

İl, özellikle imalat sanayi sektörü alt endeksinde oldukça iyi konumda olmasına rağmen eğitim sektörü alt endeksinde geride kalmaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2003 yılında hazırlanan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması" çalışmasında İzmir ilinin gelişmişlik sıralamalarının alt endeksler bazında fazla değişmediği görülmektedir. Buna karşın Manisa'nın imalat sanayi sektörü alt endeksinde, Aydın ve Uşak'ın sağlık sektörü alt endeksinde genel sosyoekonomik gelişmişlik sıralarına göre oldukça iyi durumda oldukları dikkat çekmektedir. Manisa, Aydın ve Denizli ise, sağlık sektörü alt endeksinde normaldeki sıralarının gerisindedirler. Bu durum söz konusu illerin Ege Bölgesi için önemli bir merkez konumundaki İzmir ile aralarındaki ulaşım imkânlarına bağlıdır.

Tablo 1 - Manisa ve Çevre İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Genel ve Alt Endekslerindeki Sıraları (2003)

	Genel Endeks Sırası	İmalat Sanayi Sektörü Alt Endeksi Sırası	Sağlık Sektörü Alt Endeksi Sırası	Eğitim Sektörü Alt Endeksi Sırası
Manisa	25	19	22	37
Aydın	22	34	11	30
Balıkesir	15	24	13	16
Denizli	12	12	9	24
İzmir	3	2	4	5
Uşak	30	29	23	27

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi Sıralaması (2003)

İldeki nüfus giderek artmaktadır. TÜİK Genel Nüfus Sayımı ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre ülke nüfusu 2000'de 67.803.927 iken, 2007'de 70.586.256'e, 2012'de ise 75.627.384'e çıkmıştır. Manisa nüfusu da 2000'de 1.260.169 iken, 2007'de 1.319.920'ye, 2012'de ise 1.346.162'ye yükselmiştir. Nüfus büyüklüğü açısından 2000 yılında 12. sırada yer alan Manisa ili 2007 ve 2012'de ise 14. sıraya gerilemiştir. Bu durumun nedeni 2000 yılında Manisa'dan daha az nüfusa sahip Hatay ve Kocaeli illerinin nüfusunun daha hızlı artmış olmasıdır.

İlde merkez ilçe (Şehzadeler ve Yunusemre) dışında nüfus yönünden kent kategorisine sahip yerleşimler yaygındır. Nüfusu 20 bin üzeri yerleşimler TÜİK tarafından "kent" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu yönüyle Manisa'da 9 ilçe merkezi yerleşimi 20 bin üzeri nüfusa sahiptir. Bu yönüyle Manisa nüfusunun %61,8'inin kentlerde yaşadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, Saruhanlı ilçe merkezi 15.781'lik nüfusuyla kent kategorisine yükselme ihtimali en yüksek olan kırsal yerleşimdir. İlde nüfusu 10 bin üzeri olan yerleşimler, Tablo 2'de sunulmaktadır. Gölarmara, Köprübaşı ve Selendi dışındaki tüm ilçe merkezlerinin bulunduğu listede Soma ilçesine bağlı Turgutalp beldesi dikkat çekmektedir.

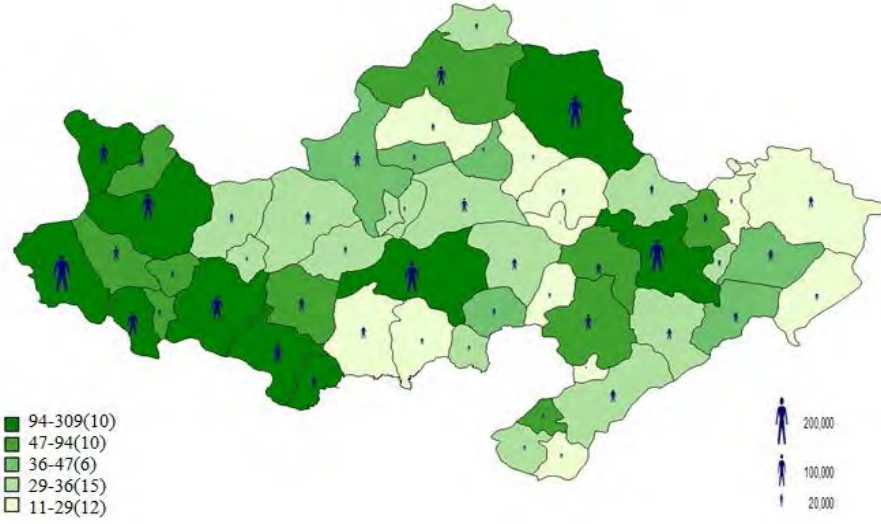
Tablo 2 - Manisa'da Nüfusu 10 Bin ve Üzerinde Olan Yerleşimler

Yerleşim Adı	Bulunduğu İlçe	Nüfus
Manisa Merkez İlçe (Şehzadeler ve Yunusemre)	Manisa Merkez	309.050
Turgutlu İlçe Merkezi	Turgutlu	122.383
Akhisar İlçe Merkezi	Akhisar	107.086
Salihli İlçe Merkezi	Salihli	98.618
Soma İlçe Merkezi	Soma	76.305
Alaşehir İlçe Merkezi	Alaşehir	48.147
Kırkağaç İlçe Merkezi	Kırkağaç	25.686
Kula İlçe Merkezi	Kula	24.684
Demirci İlçe Merkezi	Demirci	20.605
Saruhanlı İlçe Merkezi	Saruhanlı	15.781
Sarıgöl İlçe Merkezi	Sarıgöl	13.785
Gördes İlçe Merkezi	Gördes	10.588
Ahmetli İlçe Merkezi	Ahmetli	10.081
Turgutalp Beldesi	Soma	10.009

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

İldeki nüfus yoğunluğu kuzeydoğu bölümü dışında oldukça yüksektir. Nüfus yoğunluğu yönünden Manisa'da Merkez ilçe (Şehzadeler ve Yunusemre) dışında Akhisar, Alaşehir, Salihli, Sarıgöl, Soma ve Turgutlu ilçeleri öne çıkmaktadır. Buna karşın Demirci, Gördes, Köprübaşı ve Selendi ilçelerinin nüfus yoğunluğunun Manisa'nın diğer ilçelerine göre daha düşük ve Afyonkarahisar, Kütahya ve Uşak'ın merkez dışındaki ilçeleri düzeyinde olduğu görülmektedir.

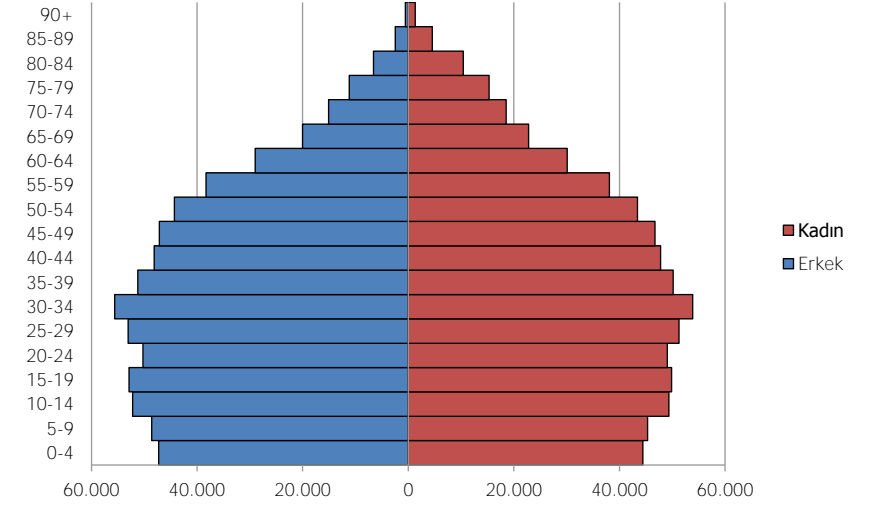
Harita 2 - İlçelerin Nüfus Büyüklükleri ve Yoğunlukları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

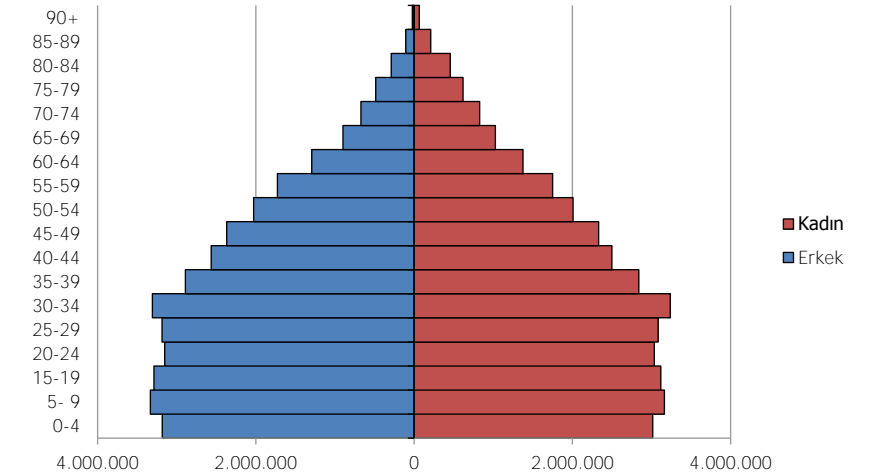
Manisa'daki orta yaş nüfus grubunun payı, bu yaş grubunun ülke genelindeki payından yüksektir. Grafik 1'deki Manisa iline ait ve Grafik 2'deki ülke geneline ait nüfus piramitleri incelediğinde, Manisa'da 35-54 yaşları arasındaki nüfusun payının ülke genelindekine göre daha yüksek oranda olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu yaş grubu nüfusunun toplam nüfus içindeki payı ülke genelinde %25,8 iken Manisa'da %28,1'dir. Buna ek olarak; yaşlı nüfusun da fazla olması doğurgan çağıdaki nüfusun ve doğurgan çağa ulaşacak nüfusun oldukça düşük oranda olduğu ortaya koymaktadır. Kütahya Ege ve Marmara bölgeleri içerisinde nüfusun da azlığını ortaya koymaktadır. Bu durum, mevcut eğilimlerle Manisa nüfusunda yaşlanmanın ülke geneline göre daha hızlı olacağı anlamına gelmektedir. Genç nüfusun işgücü piyasalarındaki önemi göz önüne alındığında nüfusu ilde tutmak veya çevre illerden göç çekmek amacı doğrultusundaki politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Grafik 1 - Manisa İli Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

Grafik 2 - Türkiye Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

İl nüfusu ülke geneline göre daha yaşlıyken, bazı ilçelerde genç nüfusun eksikliği sorunu daha tehlikeli boyutlardadır. Medyan (ortanca) yaş, nüfusun yaşa göre sıralanması sonucu tam ortada yer alan kişinin yaşını ifade etmektedir. Örneğin; ülke genelindeki medyan yaşın 30,1 olması nüfusun yarısının 30,1 yaşından küçük, yarısının ise 30,1 yaşından büyük olduğunu göstermektedir. Nüfusun yaşlılık düzeyini ortaya koyan bu göstergenin il genelinde ülke geneline kıyasla yüksek olduğu Tablo 3'ten anlaşılmaktadır. İlçeler bazında bakıldığında ise Merkez ilçe (Şehzadeler ve Yunusemre), Kırkağaç, Soma ve Turgutlu'daki düşük değerlere karşın birçok ilçede 35-37 arasında olan değer, Gördes ve Köprübaşı'nda 40'ın üzerine çıkmaktadır. Bu ilçelerin ortak özelliği nüfuslarının diğer ilçeleri nazaran düşük oluşudur. Başka bir deyişle bu ilçelerdeki genç nüfus, ekonomik koşulların kısıtlı olması ve yaşam kalitesinin düşüklüğü nedenleriyle hızla göç etmiş ve ilçelerde az sayıda kişiden oluşan yaşlı bir nüfus kalmıştır.

Tablo 3 - Medyan Yaş Değerleri

	Medyan Yaş
Türkiye	30,1
Manisa İl Geneli	33,6
Manisa Merkez (Şehzadeler ve Yunusemre)	31,1
Ahmetli	37,2
Akhisar	36,5
Alaşehir	34,2
Demirci	35,9
Gölmarmara	33,1
Gördes	40,4
Kırkağaç	31,1
Köprübaşı	40,4
Kula	35,7
Salihli	36,2
Sarıgöl	37,9
Saruhanlı	37,3
Selendi	36,7
Soma	32,0
Turgutlu	31,6

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

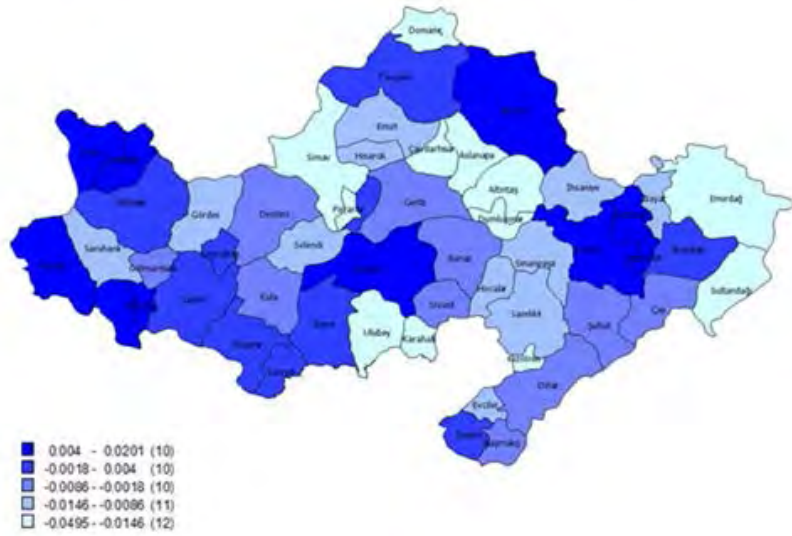
Son beş yıllık dönemde (2008-2012) nüfus artışı düşük olan ilçeler ile nüfus yoğunluğu düşük olan ilçeler benzerlik göstermektedir. İl genelinde 29.412 kişilik nüfus artışının sürükleyicisi Merkez ilçe (Şehzadeler ve Yunusemre) olmuştur. Beş yıllık süre içinde, Merkez ilçe (Şehzadeler ve Yunusemre) nüfusu 27.027 kişilik artış sağlarken, Turgutlu ilçesinin nüfusu 6.190 kişi, Kırkağaç ilçesinin nüfusu 3.027 kişi, Soma ilçesinin nüfusu 2.426 kişi ve Akhisar ilçesinin nüfusu ise 2.165 kişi artmıştır. Miktar yönünden nüfusu en çok azalan ilçe 3.989 kişi ile Saruhanlı iken; bu ilçe ile birlikte Demirci, Gördes, Kula ve Selendi ilçelerinde nüfus oransal olarak çok hızlı biçimde azalmaktadır. Bu ilçeler genel olarak nüfus yoğunluğu düşük ilçelerdir.

Tablo 4 - Beş Yıllık Nüfus Artış Oranları (2008-2012)

	5 Yıllık Nüfus Artış Oranı (%)
Türkiye	5,5
Manisa İl Geneli	2,2
Manisa Merkez (Şehzadeler ve Yunusemre)	8,2
Ahmetli	2,0
Akhisar	1,4
Alaşehir	0,6
Demirci	-3,0
Gölmarmara	-2,5
Gördes	-6,2
Kırkağaç	7,2
Köprübaşı	-0,5
Kula	-3,3
Salihli	-0,9
Sarıgöl	0,5
Saruhanlı	-6,9
Selendi	-6,8
Soma	2,4
Turgutlu	4,4

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

Harita 3 - İlçe Nüfus Artış Oranları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

Nüfus projeksiyonlarına göre Manisa'daki nüfus artış hızının ülke geneli ve çevre illerin gerisinde kalacağı öngörülmektedir. TÜİK'in yaptığı nüfus projeksiyonlarına göre; Manisa nüfusu 2018'de 1.366.768'e, 2023'te ise 1.370.823'e çıkacaktır. Ülke genelinde, 2012-2023 yılları arasında yıllık ortalama nüfus artış hızının %0,98 olması beklenmektedir. Manisa'nın yakın çevresindeki illerde beklenen nüfus artış hızı Manisa iline göre yüksek olmasına rağmen söz konusu artış hızları ülke genelindeki seviyenin altında kalmaktadır. İllere göre nüfus ve nüfus artış oranı öngörülmesi Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5 - Manisa ve Çevre İllerin Nüfus Projeksiyonları

	2018 Yılı Öngörülen Nüfus	2023 Yılı Öngörülen Nüfus	Öngörülen Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (Binde)
Manisa	1.366.768	1.370.823	1,7
Aydın	1.041.291	1.062.288	4,9
Balıkesir	1.179.774	1.184.375	1,8
Denizli	982.479	1.001.981	4,8
İzmir	4.242.048	4.405.279	8,6
Uşak	350.026	353.234	2,9
Türkiye	80.551.266	84.247.088	9,8

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları (2012)

İl, 2008 yılı dışında genel olarak net göç verme eğilimindedir. 2008-2011 yılları arasında Manisa'nın net göç hızı genel olarak yıllık ortalama %-0,2 civarında iken, 2012'de Tablo 6'da görüleceği üzere %-0,14 olarak gerçekleşmiştir. Bu yönüyle Manisa 2009-2010 ve 2012'de yakın çevresindeki illere göre nüfusu en hızlı azalan il iken, çevre illerin de fazla göç almayan yapıda olmaları dikkat çekicidir.

Tablo 6 - Yıllara Göre İllerin Net Göç Hızları (Binde)

	2008	2009	2010	2011	2012
Manisa	2,16	-4,11	-2,46	-2,02	-1,37
Aydın	9,15	0,90	0,05	1,02	2,77
Balıkesir	5,57	1,74	1,41	0,44	-0,34
Denizli	0,66	-1,71	-1,72	-0,42	2,58
İzmir	7,20	6,97	2,91	2,26	2,46
Uşak	-4,65	-2,83	-1,67	-4,36	2,68

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Manisa, İzmir'den yoğun olarak göç almaktadır. İlin 2008-2012 yılları arasında aldığı 64.699 kişilik göçün 41.548'i (%25,2'si) İzmir'dendir. Tablo 7'de sunulan Manisa'nın en çok göç aldığı 10 il incelendiğinde, bu illerin ortak özelliği Batı'da yer alan, Manisa'nın yakın çevresinde ve/veya büyük şehirler olmasıdır. İl, kendisine uzak Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi bölgelerden fazla göç çekememektedir. Bu durum, ilin ekonomik koşullar ve sosyal olanaklar yönünden henüz bir çekim merkezi haline gelemediğinin göstergesidir.

Tablo 7 - İllere Göre Manisa'nın Aldığı Göç Miktarı (2008-2012)

	Miktar	Payı (%)
İzmir	41.548	25,2
İstanbul	11.174	6,8
Balıkesir	10.695	6,5
Kütahya	6.665	4,0
Ankara	5.015	3,0
Antalya	4.882	3,0
Aydın	4.309	2,6
Bursa	4.186	2,5
Uşak	4.098	2,5
Denizli	4.023	2,4
İlk 10 İl Toplamı	96.595	58,6%
Genel Toplam	164.699	

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

İlin yoğun olarak göç verdiği iller ile yoğun olarak göç aldığı iller benzerdir. 2008-2012 yılları arasında Manisa'ya gelen 164.699 kişiye karşılık, aynı dönemde ilden 175.292 kişi göç etmiştir. İl 5 yıllık süreçte yaklaşık 11 bin net göç vermiştir. Bu duruma en çok etki eden iller sırasıyla İzmir, İstanbul, Ankara, Bursa ve Muğla'dır. Manisa'nın bu illere verdiği göç miktarı ile aldığı göç miktarı arasında 17 bin kişiden fazla bir fark bulunmaktadır. Dikkat çeken husus göç alışverişinde İzmir-Manisa arasındaki karşılıklı yoğun ilişkidir. Manisa, İzmir'den yoğun olarak göç alırken yoğun biçimde göç de vermektedir.

Tablo 8 - İllere Göre Manisa'nın Verdiği Göç Miktarı (2008-2012)

	Miktar	Payı
İzmir	49.570	28,3
İstanbul	15.969	9,1
Balıkesir	9.978	5,7
Ankara	6.761	3,9
Antalya	6.087	3,5
Bursa	5.845	3,3
Aydın	5.403	3,1
Denizli	5.074	2,9
Kütahya	5.067	2,9
Uşak	4.719	2,7
İlk 10 İl Toplamı	114.473	65,3
Genel Toplam	175.292	

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

İlde Gölarmara dışındaki tüm ilçelerde okuma yazma oranı ülke genelinin üzerindedir. Ülke genelinde 15 yaş üzeri nüfustaki %92'lik okuryazarlık oranına karşılık Manisa il genelindeki %95,4'lük okuryazarlık oranı dikkat çekmektedir. Manisa, okuryazar nüfus oranı açısından ülke ortalamasının üzerindedir. Üstelik söz konusu durum Gölarmara dışındaki tüm ilçeler için de geçerlidir. Bu durum, ilde oldukça iyi olan okuryazarlık durumunun ilçeler arasında da dengeli dağıldığını ve kısmen de olsa temel eğitimin iyi durumda olduğunu göstermektedir. Ayrıca, anılan oran Tablo 9'dan da anlaşılacağı üzere Sarıgöl ve Soma ilçelerinde %97'nin bile üzerindedir.

Tablo 9 - 15 Yaş Üzeri Nüfusun Okuma Yazma Durumu

	Okuryazarlık Oranı (%)
Türkiye	92,0
Manisa İl Geneli	95,4
Manisa Merkez (Şehzadeler ve Yunusemre)	95,6
Ahmetli	96,3
Akhisar	95,2
Alaşehir	93,5
Demirci	95,4
Gölarmara	91,2
Gördes	95,9
Kırkağaç	95,5
Köprübaşı	95,4
Kula	95,4
Salihli	95,2
Sarıgöl	97,8
Saruhanlı	94,9
Selendi	94,4
Soma	97,2
Turgutlu	95,7

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

İlde ilk düzey eğitim kurumlarından mezunların oranı fazlayken ortaöğretim ve yükseköğretim görenlerin oranı ülke geneli ve çevre illere göre azdır. Ülke genelinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı %4,9 iken, Manisa'da bu değer %4'tür. Buna karşın, ilde okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen ve ilköğretim düzeyindeki mezunların payları ülke genelinin üzerindedir. Beşeri sermayenin ölçütlerinden biri sayılabilecek yükseköğretim mezunları payı ise ülke genelinde %11,4 iken, Manisa'da %8,5'tir. Manisa'nın yakın çevresindeki illere bakıldığında, söz konusu oran Aydın'da %10,7; Balıkesir'de %10,8; Denizli'de %10,6; İzmir'de %14,6; Uşak'ta ise %9,3'tür.

Tablo 10 - 15 Yaş Üzeri Nüfusun Eğitim Durumu (%)

	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak	Türkiye
Okuma yazma bilmeyen	4,0	3,2	3,6	2,4	2,4	3,8	4,9
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	6,8	7,2	6,2	6,6	5,4	7,2	6,7
İlkokul/İlköğretim/Ortaokul ve dengi okul mezunu	62,8	58,9	57,7	59,1	52,7	59,4	52,5
Lise veya dengi okul mezunu	17,4	18,5	20,3	20,0	23,4	19,5	21,4
Yüksekokul/Fakülte/Yüksek lisans/Doktora mezunu	8,5	10,7	10,8	10,6	14,6	9,3	11,4
Bilinmeyen	0,5	1,5	1,4	1,3	1,6	0,7	3,0

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2012)

İl, sağlık göstergeleri yönünden ülke geneline yakın düzeydedir. Manisa'da yüz bin kişiye düşen yatak sayısı 281 ile ülke genelinin üzerinde olmasına karşın sağlık alanında insan kaynaklarının nispeten zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Yüz bin kişiye düşen uzman hekim sayısı ülke genelinde 88 iken, Manisa'da 74'tür. Ayrıca yüz bin kişiye düşen toplam hekim sayısı ülke genelinde 169 iken, Manisa'da 151'dir. İl nüfusa göre uzman hekim ve toplam hekim sayısı yönünden Balıkesir ve Uşak'ın önünde yer almaktadır.

Tablo 11 - Sağlık Göstergeleri

	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak	Türkiye
Yüz Bin Kişiye Düşen Uzman Hekim	74	78	66	89	119	63	88
Yüz Bin Kişiye Düşen Toplam Hekim	151	158	126	178	223	122	169
Yüz Bin Kişiye Düşen Sağlık Personeli	587	627	610	697	705	734	616
Yüz Bin Kişiye Düşen Toplam Hastane Yatak Sayısı	281	255	251	227	274	288	252

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Sağlık (2011); TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2011)

İlde işgücüne katılım oranı ülke genelinin ve çevre illerin birçoğunun üzerindedir.

Anılan oran ülke genelinde %47,5 iken, Manisa'da %52,1'dir. Bu durum, Manisa'da çeşitli nedenlerle işgücüne dâhil olmayan nüfusun payının ülke geneline göre daha az olduğunu göstermektedir. İşgücüne katılım oranı, özellikle ekonomisi gelişmiş büyük şehirlerde düşük seviyededir. Söz konusu şehirlerde ücretler daha yüksek olduğundan işgücüne katılan ve istihdam edilen nüfus, tüm nüfusun barınması için gereken üretimi sağlayabilmektedir.

Tablo 12 - İşgücüne Katılım Oranları (%)

	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak	Türkiye
İşgücüne Katılım Oranı	52,1	49,2	48,7	52,3	46,6	53,6	47,5

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması (2011)

İldeki işsizlik oranı oldukça düşük seviyededir. Manisa'daki istihdam oranı %49,6'lık değeriyle ülke geneli ile tüm çevre illerin üzerindedir. İldeki işsizlik seviyesinin ise düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, özellikle genç nüfusun çeşitli nedenlerle göç etmesi ve ildeki işgücünün azalmasıdır.

Tablo 13 - İşgücü Göstergeleri

	15 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus (Bin Kişi)	İşgücü (Bin Kişi)	İstihdam (Bin Kişi)	İşsiz (Bin Kişi)	İstihdam Oranı (%)	İşsizlik Oranı (%)
Manisa	1.048	546	520	26	49,6	4,8
Aydın	794	391	359	33	45,1	8,3
Balıkesir	942	459	426	33	45,2	7,2
Denizli	733	384	360	23	49,1	6,1
İzmir	3.173	1.477	1.330	147	41,9	9,9
Uşak	269	144	132	12	49,1	8,4
Türkiye	55.639	26.420	24.320	2.100	43,7	7,9

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması (2011)

İl genelinde istihdam edilenlerin büyük bir kısmı tarım sektöründe çalışmaktadır.

Manisa'nın yakın komşularından Balıkesir ve Uşak'ta da benzer durum görülmektedir. Buna karşın ülke genelinde %50 civarında olan ve sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek İzmir'de %50'leri aşan hizmet sektörü istihdamının %34,2'de kalması, Manisa'daki hizmet düzeyinin düşüklüğünü göstermektedir. Bu durum, Manisa'da yaşayanların bir bölümünün bazı hizmetleri İzmir'den almasıyla da ilişkilidir.

Tablo 14 - İstihdamın Sektörel Dağılımı (%)

	Tarım	Sanayi	Hizmet
Manisa	40,7	25,1	34,2
Aydın	32,8	21,4	45,8
Balıkesir	39,7	19,0	41,3
Denizli	29,3	32,3	38,4
İzmir	11,8	30,3	57,9
Uşak	39,5	26,4	34,1
Türkiye	22,7	27,2	50,1

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması (2011)

İlde çok sayıda sektörde küme potansiyeli tespit edilmiştir. SGK İstatistik Yıllıkları 2011 yılı verilerine göre; yapılan kümelenme analizinin üç değişkeni bulunmaktadır. Yoğunluk değişkeninde 1'in, büyüklük değişkeninde %1,23'ün (1/81 [il sayısı]), başatlık değişkeninde ise %4,17'nin (1/24 [sektör sayısı]) kullanıldığı analizde 3 yıldız alan olgun ve 2 yıldız alan gelişen kümeler Tablo 15'te listelenmektedir. Manisa'da 24 imalat sektörünün 7'sinde olgun küme tespit edilmiştir. İl, elektrikli teçhizat sektöründe Aydın ile plastik-kauçuk ve elektronik sektörlerinde ise İzmir ile ortak kümelenme faaliyetleri yürütebilecek konumdadır. İlin ayrıca Aydın, Balıkesir ve İzmir ile gıda sektöründe; Aydın ve Denizli ile diğer metalik olmayan mineral ürünleri sektöründe; Denizli ve İzmir ile fabrikasyon metal ürünleri sektöründe; Aydın ve İzmir ile ise makine sektöründe küme işbirliğine girmesi olasıdır. Analiz sonucu ortaya çıkan bir başka önemli sonuç ise olgun ve gelişen küme sayısının Manisa'da 9 iken Aydın'da 6, Denizli'de 5, Balıkesir ve Uşak'ta ise 3 olduğunun tespit edilmesidir. Bu durum Manisa'nın çok sayıda sektörde kümelenme potansiyeli olduğunu göstermektedir. Çevre iller arasında bu konuda Manisa'nın önünde olan tek il İzmir'dir.

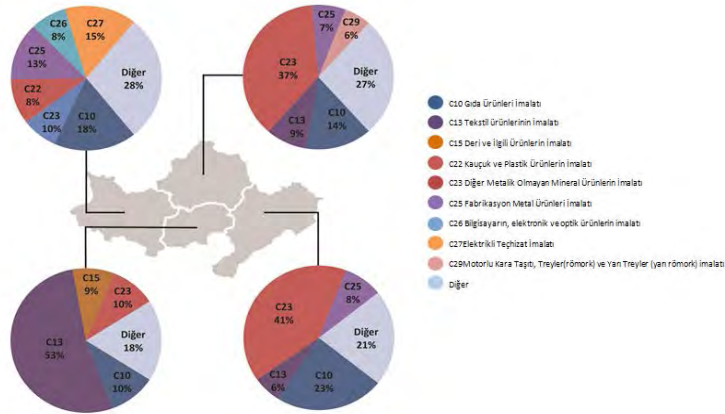
Tablo 15 - 3-Yıldız Analizi Sonucu Tespit Edilen Olgun ve Gelişen Sektörler

	Sektör Adı	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak
10	Gıda Ürünleri İmalatı	O	O	O		G	
11	İçecek İmalatı	G	G		G	G	
12	Tütün Ürünleri İmalatı					G	
13	Tekstil Ürünleri İmalatı				O	G	O
14	Giyim Eşyaları İmalatı				O	O	
15	Deri ve İlgili Ürünler İmalatı					G	O
16	Ağaç, Ağaç Ürünleri ve Mantar Ürünleri İmalatı	G	G	O			
17	Kâğıt ve Kâğıt Ürünleri İmalatı					G	
19	Kok Kömürü ve Petrol Ürünleri İmalatı					G	
20	Kimyasal Ürünleri İmalatı			O		G	
22	Kauçuk ve Plastik Ürünler İmalatı	O				G	
23	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	O	O		O		G
24	Ana Metal Sanayi					O	
25	Fabrikasyon Metal Ürünleri İmalatı (Makine Teçhizat Hariç)	O			G	G	
26	Bilgisayar, Elektronik ve Optik Ürünlerin İmalatı	O				G	
27	Elektrikli Teçhizat İmalatı	O	O				
28	Makine ve Ekipman İmalatı	O	G			O	
31	Mobilya İmalatı					G	
33	Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı					G	

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (2011), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

Manisa'nın sanayi içindeki sektörel dağılımı TR33 Bölgesi'nin diğer illerinden farklılık göstermektedir. SGK 2012 yılı verilerine göre; istihdam yönünden %18 ile gıda öne çıkarken, bu sektörü %15 oranıyla elektrikli teçhizat ile makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri sektörleri izlemektedir. İller bazında sanayi istihdamının dağılımı Grafik 3'te gösterilmektedir.

Grafik 3 - İller Bazında Sanayi İstihdamının Dağılımı

Kaynak: SGK (2013)

İlde istihdamın teknoloji düzeyi ülke geneli ve çevre illere göre oldukça yüksektir.

Tablo 16'da görüleceği üzere ülke genelinde %1,4 olan yüksek teknoloji sektörlerin istihdamdaki payı Manisa'da %7,8'dir. İl bu yönüyle ülke genelinde ilk sırada yer alırken en yakın çevre il olan İzmir'de bile bu oranın %1,3 olduğu görülmektedir. Bu durum, ildeki katma değeri yüksek sektörlerdeki yoğunlaşmanın fazla ve ilin katma değer üretmede ülke geneline göre daha iyi bir noktada olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde ilde orta-yüksek teknoloji sektörlerin payı %25,7 ile orta düşük teknoloji sektörlerin payı ise %35,5 ile ülke geneliyle çevre illerdeki değerlerin üzerindedir. Söz konusu durum ildeki makine, elektrikli-elektronik ürünler sektörlerinin yığılmasına da bağlı olmakla birlikte, ilde düşük teknoloji sektörlerine yönelimin az olduğunu göstermektedir.

Tablo 16 - İmalat Sektörü İstihdamının Teknoloji Düzeyine Göre Dağılımı (%)

	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak	Türkiye
Yüksek Teknolojili	7,8	1,0	0,8	0,2	1,3	0,2	1,4
Orta-Yüksek Teknolojili	25,7	15,4	12,8	2,2	17,6	2,7	14,9
Orta-Düşük Teknolojili	35,5	26,9	27,0	26,1	30,9	16,0	31,8
Düşük Teknolojili	31,0	56,7	59,4	71,5	50,2	81,1	51,9

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı (2012), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İlde hizmetler sektörünün niteliği (bilgi yoğunluğu) ülke genelinin gerisindedir.

Eurostat, NACE Rev.2 Sınıflamasına göre hizmet sektörlerinin bilgi yoğunlukları sınıflamasını belirlemiştir. Bu sınıflamaya göre ülke genelinde bilgi yoğunluğu yüksek sektörlerin hizmet sektörü istihdamındaki payı %31,9 iken; Manisa'da bu oran %26,1'dir. Manisa bu oranla yakın çevresindeki tüm illerin gerisindedir. Bilgi yoğun sektörlerin arasındaki yüksek teknoloji bilgi yoğun sektörlerin oranı ise ülke genelinde %2,4 iken, Manisa %1,3 ile çevre illerin tümünün biraz gerisindedir. Bunun yanı sıra bilgi yoğunluğu yüksek pazara yönelik ve finansal hizmet sektörlerindeki istihdamın payının da düşük olduğu görülmektedir. Bu durum, hizmetler sektöründe yaratılan katma değeri olumsuz etkilemektedir.

Tablo 17 - Hizmet Sektörünün Bilgi Yoğunluğu (%)

Hizmet Türü	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak	Türkiye
Bilgi Yoğunluğu Yüksek	26,1	26,5	23,6	27,9	28,5	28,8	31,9
Pazara Yönelik	8,9	10,5	8,7	11,6	14,0	10,7	13,0
Yüksek Teknolojili	1,3	1,8	1,3	1,9	1,4	1,4	2,4
Finansal	1,7	1,8	1,3	2,1	2,0	1,7	2,4
Diğer	14,2	12,5	12,3	12,3	11,1	15,0	14,1
Bilgi Yoğunluğu Düşük	73,9	73,5	76,4	72,1	71,5	71,2	68,1
Pazara Yönelik	67,0	65,3	68,2	64,8	67,8	67,3	62,0
Diğer	6,9	8,2	8,2	7,3	3,7	3,9	6,1

Kaynak: SGK İstatistik Yıllığı 2011, Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İl, bitkisel üretim yönünden üst sıralardadır.

Manisa yıllık yaklaşık 2,5 milyon TL'lik üretimiyle ülke genelindeki bitkisel üretimin yaklaşık %3'ünü gerçekleştirmektedir. İlin bitkisel üretimi İzmir dışındaki çevresinde yer alan tüm illerin üzerindedir. Buna karşın il genelinde 212 bin kişi tarım sektöründe çalışmasına rağmen ilin bitkisel üretim değeri, tarım sektöründe 156 bin kişinin istihdam edildiği İzmir'in bitkisel üretiminin gerisinde kalmıştır. Bu durum, ilde bitkisel üretim veriminin daha da arttırılabileceği ihtimalini göstermektedir. Ayrıca Manisa çevresindeki illerin bitkisel üretiminin oldukça fazla olması dikkat çekicidir. Manisa ve çevresindeki 5 il ülke bitkisel üretiminin %14,4'ünü karşılamaktadır.

Tablo 18 - İllerin Bitkisel Üretim Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Bitkisel Üretim (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	2.510.321	2,82	10
Aydın	2.091.580	2,35	14
Balıkesir	2.126.275	2,39	13
Denizli	1.903.094	2,14	17
İzmir	3.648.399	4,10	5
Uşak	532.102	0,60	48

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

İl ve çevresi besi hayvancılığında da üst sıralardadır. Manisa canlı hayvanlar değeri açısından ülke genelinin %2,1'ine sahipken, yakın çevresindeki iller de bu yönden ülke genelinde üst sırada yer almaktadır. Hayvansal üretim değerlerine bakıldığında ise Manisa'nın Uşak dışındaki çevre illerin gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu durum ilde, bitkisel üretim ile besi hayvancılığının (özellikle kanatlı hayvanlar) gelişmesiyle ilişkilidir. Çevre illerden Balıkesir'in hem canlı hayvanlar hem de hayvansal üretim değerinde ülke genelinde 2. sırada; İzmir'in ise canlı hayvanlar değerinde 3., hayvansal üretim değerinde ise 4. sırada yer alması dikkat çekicidir.

Tablo 19 - İllerin Canlı Hayvanlar Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Canlı Hayvanlar Değerleri (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	1.263.149	2,10	13
Aydın	1.316.261	2,19	10
Balıkesir	2.575.263	4,29	2
Denizli	1.126.488	1,88	18
İzmir	2.251.530	3,75	3
Uşak	694.715	1,16	37

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

Tablo 20 - İllerin Hayvansal Üretim Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Hayvansal Üretim Değerleri (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	230.796	0,54	26
Aydın	370.900	0,87	6
Balıkesir	627.814	1,47	2
Denizli	320.481	0,75	10
İzmir	523.204	1,23	4
Uşak	124.900	0,29	50

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

İlde organik üretim oldukça gelişmiştir. Ülke genelinde organik üretim yapan 42.460 çiftçinin 1.677'si (%3,9'u) Manisa'dadır. Organik üretim yapılan alanlar içindeki payı %2,2 olan ilin organik üretimdeki payı %3,1'dir. Tablo 21'deki bilgilere göre organik üretimde öne çıkan Manisa çevresinin ülke organik üretiminde payının %12,6 gibi yüksek bir değerde olduğu görülmektedir. Bu iller arasında Manisa'nın sadece Aydın ilinin gerisinde kalması ilin organik üretim alanındaki başarısının göstergesidir.

Tablo 21 - Organik Üretim

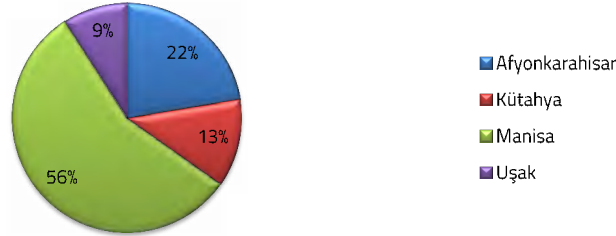
	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (Hektar)	Üretim (Ton)
Manisa	1.677 (%3,9)	13.387 (%2,2)	51.082 (%3,1)
Aydın	4.739 (%11,2)	29.824 (%4,9)	107.340 (%6,5)
Balıkesir	94 (%0,2)	1.080 (%0,2)	1.248 (%0,1)
Denizli	198 (%0,5)	930 (%0,2)	3.827 (%0,2)
İzmir	1.409 (%3,3)	14.086 (%2,3)	45.593 (%2,7)
Uşak	1 (%0,0)	*	*
Türkiye	42.460	614.618	1.659.543

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

* 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu gereği gizlilik ilkesine göre bilgiler verilememiştir.

Manisa, tarımsal üretim yönünden TR33 Bölgesi içinde ilk sırada yer almaktadır. TR33 Bölgesi'ndeki bitkisel üretim değeri 6.434.982.210 TL'dir. Söz konusu değerde en büyük pay Manisa'nın olmuştur. Grafik 4'te illerin bitkisel üretimdeki payı gösterilmiştir. Bitkisel üretim miktarı yönünden Bölge'de öne çıkan Manisa'nın 128 bitkisel üründen 112'sini üreterek ürün çeşitliliğinde de önde olduğu görülmektedir. Kütahya 102, Afyonkarahisar 101, Uşak ise 99 çeşit ürün üretmektedir. 2009 yılı Hayvansal Üretim Değerleri ile 2011 yılı Tarımsal Fiyat İstatistikleri kullanılarak elde edilen hayvansal ürünler değerlerine göre; Bölge'deki hayvansal üretim değeri 2.568.039.188 TL iken; anılan değer Manisa'da 1.235.734.819 TL (%48,1)'dir. Hayvansal ürünlerin üretim değerinin Afyonkarahisar'da 903.158.905 TL (%35,2), Kütahya'da 903.158.905 TL (%9,9), Uşak'ta ise 173.650.240 TL (%6,8) olduğu görülmektedir.

Grafik 4 - Bölge'deki İllerin Bitkisel Üretimdeki Payı

Kaynak: TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri (2011); TÜİK, Çiftçinin Eline Geçen Fiyatlar; Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları¹

İldeki ihracat, çevre illerin çoğunun üzerinde olmasına rağmen ihracattaki artış oranı sınırlı kalmıştır. 2004-2012 yılları arasında ildeki ihracat artış oranı ülke genelinin altındayken, 2012 ihracatının yakın çevresindeki illerden İzmir dışındakilerin tümünün önünde yer aldığı görülmektedir. Aynı dönem içerisinde İzmir dışında çevredeki tüm illerin ihracatı daha hızlı şekilde artmıştır.

Tablo 22 - İllerin İhracat Değerleri

	İhracat (2004, Dolar)	İhracat (2012, Dolar)	2004-2012 Artış Oranı (%)
Manisa	2.326.684.822	4.314.899.980	85,4
Aydın	229.165.681	558.743.830	144
Balıkesir	147.238.104	480.131.180	226
Denizli	1.186.862.032	2.739.106.770	131
İzmir	4.698.742.754	8.484.258.370	80,6
Uşak	68.456.481	181.053.480	164
Türkiye	63.798.811.561	137.709.928.700	116

Kaynak: TİM, İhracat Rakamları

İldeki ihracatta ülke genelindeki benzer olmayan sektörler yoğunken, Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatındaki ihracat öne çıkmaktadır. Ülke geneli ile Manisa ilinin 2012 yılında ISIC Rev. 4 Sınıflamasına göre en çok ihracat yaptıkları 3 sektör ve ihracat miktarları Tablo 23'te sunulmaktadır. İlk 3 sırada yer alan sektörlerin ülke geneli ile Manisa ilinde birbirinden tamamen farklı olması sektörel yapıdaki farklılığı göstermektedir. Ayrıca, ülke genelinde ilk 3 sektörün ihracattaki payı %39,5 iken, Manisa'da bu payın %77,9'u bulması dikkat çekmektedir.

¹ Kurutulan ürünlerin fiyat değerleri İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden temin edilerek, İlde fiyatı oluşmayan ürünlerin fiyat değerleri ise en yakın İldeki fiyat kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 23 - İhracatta Öne Çıkan Sektörler

Manisa İli İhracatında Öne Çıkan Sektörler			
Sektör Kodu	Sektör Adı	İhracat 2012 (Dolar)	Payı (%)
26	Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	1.745.097.807	41,6
27	Elektrikli teçhizat imalatı	1.031.297.374	24,6
10	Gıda ürünlerinin imalatı	491.581.818	11,7
	Toplam	4.198.964.142	

Ülke İhracatında Öne Çıkan Sektörler			
Sektör Kodu	Sektör Adı	İhracat 2012 (Dolar)	Payı (%)
24	Ana metal sanayii	29.101.739.370	19,1
29	Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	16.760.146.314	11,0
14	Giyim eşyalarının imalatı	14.259.721.497	9,4
	Toplam	152.461.736.556	

Kaynak: TÜİK (2013), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İlin en çok ithalat yaptığı sektörler ülke geneliyle kısmen benzerlik göstermektedir. Ülke geneli ile Manisa ilinin 2012 yılında ISIC Rev. 4 Sınıflamasına göre en çok ithalat yaptıkları 3 sektör ve ithalat miktarları Tablo 24'te sunulmaktadır. Hem ülke genelinde hem ilde Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı sektörünün ithalatta ilk 3 sırada yer alması ildeki ithalatın sektörel yapısının ülke genelinden fazla farklı olmadığını göstergesidir. İhracattaki sektörlerin farklı olmasına karşın ithalattaki sektörlerin benzer olması, ithalata bağımlılığın ihracattaki sektörel yapıyla ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tablo 24 - İthalatta Öne Çıkan Sektörler

Manisa İli İthalatında Öne Çıkan Sektörler			
Sektör Kodu	Sektör Adı	İthalat 2012 (Dolar)	Payı (%)
27	Elektrikli teçhizat imalatı	1.013.897.297	28,0
26	Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	998.017.847	27,6
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat	422.821.077	11,7
	Toplam	3.618.458.822	

Ülke İthalatında Öne Çıkan Sektörler			
Sektör Kodu	Sektör Adı	İthalat 2012 (Dolar)	Payı (%)
20	Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	27.405.787.081	11,6
24	Ana metal sanayii	26.526.903.815	11,2
28	Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve teçhizat imalatı	19.560.462.734	8,3
	Toplam	236.545.140.909	

Kaynak: TÜİK (2013), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İldeki ihracat, tüketim ve yatırım mallarında yoğunlaşmaktadır. Standart Uluslararası Ticaret Sınıflamasına Dayalı Geniş Ekonomik Gruplara Göre Sınıflama (BEC Rev.4) bazında ihracat verileri incelendiğinde; Manisa'da tüketim malları ihracatının payı %68,3 iken, bu değer ülke genelinde %38,7'dir. Benzer şekilde sermaye (yatırım) malları ihracatının payı Manisa'da %19 iken ülke genelinde %10,5'tir. Buna karşın Manisa'nın ülke geneline göre hammadde ve ara malı ihracatında daha düşük paylara sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu durum, ilin elektrikli ve elektronik ürünler ile makine imalatı ihracatında yoğunlaşmasıyla ilgilidir. Başka bir deyişle, ilde diğer ülkelerin üretimde kullandığı malların ihracatı fazladır.

Tablo 25 - İhracatın Geniş Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı (%)

	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Türkiye
Sermaye (Yatırım) Malları	1,7	6,0	19,0	1,5	10,5
Hammadde ve Ara Malı	67,5	29,7	12,8	68,1	50,4
Tüketim Malları	30,8	64,3	68,3	30,4	38,7
Diğer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4

Kaynak: TÜİK (2012), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İlde çevre illere benzer şekilde, yoğun olarak hammadde ve ara malı ithal edilmediği görülmektedir. Tablo 26'daki bilgilere göre BEC Rev.4 sınıflamasına göre 2011 yılında hammadde ve ara malı ithalatının toplam ithalattaki payı, Manisa'da %47,8 iken ülke genelinde %71,9'dur. İldeki ithal bağımlılığını gösteren bu oran Manisa'da çevre illere ve ülke geneline göre daha düşüktür. Buna karşın ülke ithalatında %15,5'lik paya sahip sermaye (yatırım) malları Manisa'da %51,4'lük paya sahiptir. Bu durum ilin üretimde girdi yönünden değil, üretim araç ve makineleri yönünden dışa bağımlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 26 - İthalatın Geniş Ekonomik Gruplara Göre Dağılımı (%)

	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Türkiye
Sermaye (Yatırım) Malları	11,3	16,6	51,4	13,8	15,5
Hammadde ve Ara Malı	85,9	80,3	47,8	85,8	71,9
Sanayi için işlem görmemiş hammaddeler	1,4	19,1	0,8	20,0	6,7
Sanayi için işlem görmüş hammaddeler	41,1	38,0	25,8	49,0	31,3
Tüketim Malları	2,8	3,1	0,8	0,4	12,3
Diğer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3

Kaynak: TÜİK (2012), Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları

İlin ihracatı, istihdamda olduğu gibi yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörlerde yoğunlaşmaktadır. Ülke genelinde ve Bölge illerinde 2011 yılı imalat sektörü ihracatının teknoloji seviyelerine göre dağılımı Tablo 27'de sunulmaktadır. Tablodaki verilere göre Manisa diğer Bölge illerinden farklı olarak yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörler ihracatında ülke genelinin üzerinde ve oldukça yüksek değerlere sahiptir. Söz konusu sektörlerin ihracattaki payı ülke genelinde %31,7 iken Manisa'da %75,6 seviyesindedir. İldeki ihracatın düşük ve orta düşük teknoloji sektörler yerine yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörlerde yoğunlaşması olumlu bir durumdur.

Tablo 27 - İmalat Sektörü İhracatının Teknoloji Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Türkiye
Yüksek Teknolojili	0,0	0,0	43,0	0,1	2,6
Orta-Yüksek Teknolojili	3,9	3,3	32,6	8,7	29,1
Orta-Düşük Teknolojili	83,7	92,8	11,1	22,4	37,3
Düşük Teknolojili	12,5	3,9	13,3	68,8	31,0

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri; Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları (2011)

İlde yoğun olarak orta-yüksek teknoloji sektörlerinde ithalat yapılmaktadır. Ülke genelinde yüksek ve orta-yüksek teknoloji sektörlerdeki ithalatın payı %53,9 iken, Manisa'da %82,1 gibi yüksek bir seviyededir. Bu durum, ilin özellikle orta-yüksek teknoloji sektörlerdeki yoğun ithalatından kaynaklanmaktadır. Teknoloji düzeylerine göre Bölge illeri ve ülke geneli ithalatının dağılımının verildiği Tablo 28'den, Manisa'da ithalatın teknoloji düzeyinin ihracatın teknoloji düzeyi ile benzer olduğu görülmektedir. Bu durum, ildeki ihracatın teknoloji düzeyinin oldukça yüksek olması ile ilgilidir. Genel olarak, ülke genelindeki yüksek teknoloji ürün ithal edip düşük teknoloji ürün ihraç edilmesi sorununun Manisa'da daha az olması olumlu bir durumdur.

Tablo 28 - İmalat Sektörü İthalatının Teknoloji Düzeylerine Göre Dağılımı (%)

	Afyonkarahisar	Kütahya	Manisa	Uşak	Türkiye
Yüksek Teknolojili	1,3	2,2	28,9	0,5	9,7
Orta-Yüksek Teknolojili	35,6	53,3	53,2	69,6	44,2
Orta-Düşük Teknolojili	57,8	30,5	14,0	7,9	32,0
Düşük Teknolojili	5,3	14,0	3,8	22,0	14,2

Kaynak: TÜİK, Dış Ticaret İstatistikleri; Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları (2011)

2.SANAYİ

İldeki 6 ilçede üretim aşamasına geçmiş 4 OSB, toplamda ise 7 adet OSB bulunmaktadır. İlde üretim aşamasına geçmiş OSB bulunan ilçeler Manisa Merkez (Yunusemre), Akhisar, Salihli ve Turgutlu'dur. Ayrıca; Soma OSB ile Akhisar Zeytin ve Zeytinyağı Türevleri (İhtisas) ve Kula Deri (İhtisas) OSB'lerin kurulması için girişimler devam etmektedir². Türkiye'deki OSB sayısının 273 olduğu düşünüldüğünde ilde ülke genelindeki OSB'lerin %2,6'sı bulunmaktadır. Aydın'da toplamda 9, Balıkesir'de ve Denizli'de 5'er, İzmir'de 13 ve Uşak'ta ise 3'er OSB'nin bulunması ilde yakın çevresine benzer sayıda OSB'nin bulunduğunu göstermektedir.

İl, marka başvurusu ve marka tescili açısından çevre illerin ortalaması düzeyindedir. 2008-2012 yılları arasında ülke genelinde yapılan 394.635 marka başvurusunun 2.766'sı (binde 7'si), 197.598 marka tescilinin 1.542'si (binde 8'i) Manisa'da yapılmıştır. İlin marka tescillerinde, başvurulara göre daha yüksek orana sahip olması, marka tescillerindeki başarıyı göstermektedir. Ayrıca İzmir ve Uşak dışındaki çevre illerin gerek marka başvurusu gerekse marka tescili açısından yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 29 - Marka Başvuru ve Tescil Sayıları

	Marka Başvuru Sayısı (2008-2012)	Marka Tescil Sayısı (2008-2012)
Manisa	2.766	1.542
Aydın	2.389	1.093
Balıkesir	3.241	1.569
Denizli	5.117	2.461
İzmir	23.098	11.596
Uşak	544	263

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü, Marka İstatistikleri (2013)

Manisa endüstriyel tasarım kabiliyeti yönünden birçok çevre ilin önündedir. İl, endüstriyel tasarımda gerek başvuru, gerekse tescil açısından çevre illerden sadece İzmir ve Denizli'nin gerisinde kalmasına rağmen; Aydın, Balıkesir ve Uşak illerinin oldukça üzerindedir. Bu durum, Manisa'da endüstriyel tasarım hususundaki başarıyı göstermektedir.

² Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, OSB Bilgi Sitesi (<https://osbbs.sanayi.gov.tr> adresinden 12.02.2014 tarihinde alınmıştır.)

Tablo 30 - Tasarım Başvurusu ve Tescil Sayıları

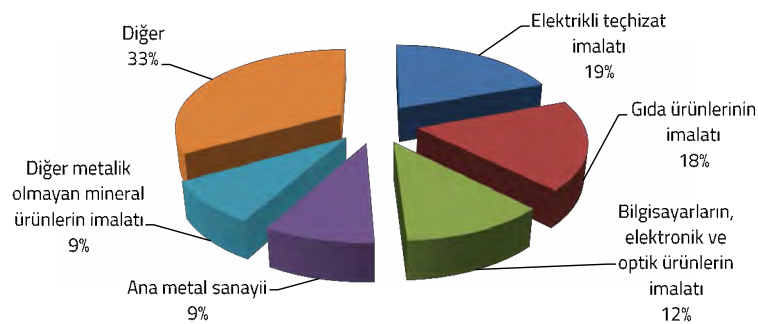
	Endüstriyel Tasarım Başvuru Sayısı (2008-2012)	Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı (2008-2012)
Manisa	1.238	1.214
Aydın	511	464
Balıkesir	564	457
Denizli	2.019	1.927
İzmir	7.831	7.204
Uşak	199	199

Kaynak: Türk Patent Enstitüsü

İlde teknoloji geliştirme bölgesi kurulması için çalışmalar sürdürülmektedir. Çevre illerden İzmir'de İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü bünyesinde İzmir Teknoloji Geliştirme Bölgesi ile Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Dokuz Eylül Teknoloji Geliştirme Bölgesi ve Denizli'de Pamukkale Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi faal durumdadır. Bu üç teknoparkın dışında Manisa'da Celal Bayar Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi ile İzmir'de İzmir Ekonomi Üniversitesi bünyesinde İzmir Bilim ve Teknoloji Parkı Teknoloji Geliştirme Bölgesi'nin altyapı çalışmaları sürmektedir. Ayrıca, Balıkesir Üniversitesi'nin ve Uşak Üniversitesi'nin (Afyon Kocatepe Üniversitesi ile ortak) teknopark kurma çalışmaları başlamıştır. Çevre illerdeki teknoloji geliştirme bölgelerinin İzmir'de yoğunlaşması, Manisa'da altyapı çalışmaları süren teknoloji geliştirme bölgesinin potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

İlde imalat sektöründe üretimin üçte birinden fazlası elektrikli teçhizat ve gıda sektörlerinden elde edilmektedir. İlde yoğunlaşmanın yüksek olduğu sektörlerden elektrikli teçhizat imalatı %19'luk pay ile imalat sanayi üretim değerine en çok katkı sağlayan sektör konumundadır. Bu sektörü ildeki yüksek tarımsal verime ve yoğun tarımsal faaliyetlere dayalı olarak gelişen gıda ürünlerinin imalatı sektörü %18'lik pay ile takip etmektedir. Üretim değeri yönünden ilk 5 sırada elektronik ve ana metal sanayinin de bulunması ildeki üretim ve ihracat yapısı hakkında fikir vermektedir.

Grafik 5 - İldeki Sanayi Üretimine Sektörlere Göre Dağılımı (2012)

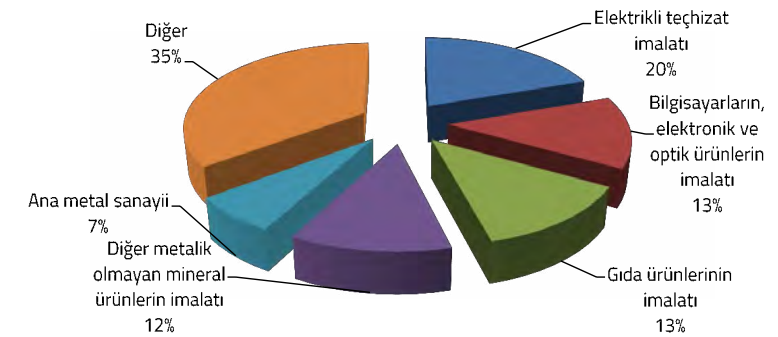

Kaynak: TÜİK, Yıllık İş İstatistikleri (2011), SGK (2011) ve Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları³

3 TÜİK verileri aracılığıyla ülke genelinde sektörlerin çalışan başına ortalama katma değerleri ile sektörlerin Bölge'deki illerde SGK'ya kayıtlı çalışan sayıları çarpımıyla elde edilmiştir.

İlde en çok katma değer üreten sanayi sektörleri ile en çok üretim değerine sahip sektörler benzerlik göstermektedir. Grafik 6'daki dağılım incelendiğinde, en çok katma değer üreten sektörün Elektrikli teçhizat imalatı olduğu, ikinci sıraya ise üretimde üçüncü sırada yer alan elektronik sektörünün çıktığı görülmektedir. Gıda ürünleri ve ana metal sanayi ise üretimlerine nispeten daha az katma değer üretmektedir. İlde toplam üretimin %67'sine sahip beş sektörün katma değerdeki payının ise %65 civarında kalması, gıda ve ana metal sanayi sektörleri ile ilgilidir. Hem üretimde hem de katma değerde ilk sırada yer alan sektör olan elektrikli teçhizat imalatının ildeki üretim ve katma değerinin yaklaşık beşte birine sahip olması dikkat çekmektedir.

Grafik 6 - İlde En Çok Katma Değer Üreten 5 Sektörün Dağılımı (2012)

Kaynak: TÜİK, Yıllık İş İstatistikleri (2011), SGK (2011) ve Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları⁴

Ülke genelinde sektörlerin paylarında 2008-2012 yılları arasında büyük değişim yaşanmadığı görülmektedir. Ülke genelinde istihdamdaki payı en çok artan sektörler %3,5 puan ile mobilya imalatı ve %2,7 puan ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sektörleri olmuştur. Buna karşın; %2,5 puan ile fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç) ve %1,7 puan ile giyim eşyalarının imalatı sektörleri payı en çok azalan sektörler olmuştur.

İl genelinde ise elektrikli teçhizat imalatı ile plastik ve kauçuk imalatı sektörlerinin istihdamı, 2008-2012 yılları arasında hızla artarken gıda ve taş ve toprağa dayalı sektörlerin istihdamı hızla azalmaktadır. Söz konusu paylardaki değişim çok büyük oranlarda değildir. İlde en çok istihdama sahip imalat alt sektörü olan gıdanın istihdamdaki payı %19,8'den %17,7'ye düşerken ikinci sıradaki elektrikli teçhizat imalatının payı %13,4'ten %15,4'e çıkmıştır. Genel olarak elektrikli teçhizatlarda kullanılan plastik-kauçuk ürünleri sektörünün payı %4,6'dan %7,7'ye; elektronik sektörünün payı ise %5,2'den %7,8'e yükselmiştir. İlde istihdamın payı yönünden büyük düşüş yaşayan imalat alt sektörlerinden biri ise taş ve toprağa dayalı sanayilerdir. Bu sektörün payı %12,4'ten %10,1'e düşmüştür. Yüzde 12,2'den %12,9 seviyesine çıkan fabrikasyon metal ürünleri imalatı ise üst sıralardaki konumunu koruyan sektörlerden biri olmuştur.

4 TÜİK verileri aracılığıyla ülke genelinde sektörlerin çalışan başına ortalama üretim değerleri ile sektörlerin Bölge'deki illerde SGK'ya kayıtlı çalışan sayıları çarpımıyla elde edilmiştir.

3. TARIM

Manisa bitkisel üretim yönünden çevre iller arasında ikinci sıradadır. Manisa 2011 yılında yıllık 2.510.321.000 TL'lik üretimiyle ülke genelindeki bitkisel üretimin yaklaşık %2,82'sini gerçekleştirmiştir. Manisa bu değerle Türkiye genelinde 10. sırada yer almıştır. İlin bitkisel üretimi, çevresindeki illerden İzmir hariç hepsinin üzerindedir. Manisa'daki bitkisel üretimi Balıkesir ve Aydın takip etmektedir. Çevre illerde en az bitkisel üretim değerini Uşak gerçekleştirmiştir.

Tablo 31 - İllerin Bitkisel Üretim Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Bitkisel Üretim (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	2.510.321	2,82	10
Aydın	2.091.580	2,35	14
Balıkesir	2.126.275	2,39	13
Denizli	1.903.094	2,14	17
İzmir	3.649.399	4,10	5
Uşak	532.102	0,60	48

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

Canlı hayvanlar değerinde Manisa çevresindeki illerden daha iyi konumdadır. Manisa Türkiye'deki canlı hayvanlar değerinin %2,1'ini karşılamaktadır. Bu göstergede çevre illerde birinci sırada olan il Balıkesir'dir. Balıkesir'i İzmir takip etmektedir.

Tablo 32 - İllerin Canlı Hayvanlar Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Canlı Hayvanlar Değerleri (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	1.263.000	2,10	13
Aydın	1.316.261	2,19	10
Balıkesir	2.575.263	4,29	2
Denizli	1.126.488	1,88	18
İzmir	2.251.530	3,75	3
Uşak	694.715	1,16	37

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

Çevre iller içinde hayvansal üretim değerleri açısından Manisa orta sıralardadır. 2011 yılı TÜİK verilerine göre Manisa'da hayvansal üretim değeri 230.796.000 TL olmuştur. Bu değerle Manisa Türkiye genelinde 26. sırada yer almıştır. Manisa Türkiye'deki canlı hayvanlar değerinin %0,54'ünü karşılamaktadır. Çevre iller arasında en çok hayvansal üretim değerine sahip il 627.814.000 TL ile Balıkesir olmuştur.

Tablo 33 - İllerin Hayvansal Üretim Değerleri ve Türkiye Genelindeki Payları

	Hayvansal Üretim Değerleri (1.000 TL)	Payı (%)	Sırası
Manisa	230.796	0,54	26
Aydın	370.900	0,87	6
Balıkesir	627.814	1,47	2
Denizli	320.481	0,75	10
İzmir	523.204	1,23	4
Uşak	124.900	0,29	50

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

Çevre iller arasında işlenen tarım alanlarında Manisa 1. sıradadır. Bu değerde Manisa'yı Balıkesir ve Denizli takip etmektedir. Çevre iller arasında bu değerde en son sırada yer alan il Aydın'dır. Ekilen tarım alanlarında da Manisa ilk sırada yer alıp Manisa'yı Balıkesir takip etmektedir. En çok nadasa bırakılan alan Balıkesir'dedir. Sebze bahçeleri arasında ise İzmir başı çekmekte olup İzmir'i sırasıyla Manisa ve Balıkesir takip etmektedir.

Tablo 34 - Tarım Alanlarının Kullanımına Göre Dağılımı

	İşlenen Tarım Alanı (Ha)	Ekilen	Nadas	Sebze Bahçeleri Alanı
Manisa	310.450	265.794	10.863	33.793
Aydın	140.717	126.521	2.742	11.454
Balıkesir	307.805	262.975	13.919	30.911
Denizli	274.755	248.924	11.649	14.182
İzmir	175.229	129.733	4.236	41.261
Uşak	217.502	210.071	624	6.807

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

İlde uzun ömürlü bitkilerin kapladığı alanlarda zeytin ağaçlarının kapladığı alan öne çıkmaktadır. Söz konusu türdeki alanların payı ülke genelinde %26,3 iken, Manisa'da %48,2; Aydın'da %71,1; Balıkesir'de %86,9; Denizli'de %5,06; İzmir'de %68; Uşak'ta %0,21'dir. Manisa, çevre iller arasında uzun ömürlü bitkiler alanında Aydın'dan sonra ikinci sıradadır.

Tablo 35 - Uzun Ömürlü Bitkiler Alanlarının Türlerine Göre Dağılımı

	Toplam Uzun Ömürlü Bitkiler Alanı (Ha)	Diğer Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri Alanı (%)	Bağ Alanı (%)	Zeytin Ağaçlarının Kapladığı Alan (%)
Manisa	185.721	12,0	39,8	48,2
Aydın	215.521	28,0	0,88	71,1
Balıkesir	93.231	10,6	2,54	86,9
Denizli	85.958	44,1	50,8	5,06
İzmir	142.542	24,1	7,91	68,0
Uşak	8.402	42,4	57,4	0,21
Türkiye	2.949.980	57,4	16,4	26,3

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2012)

Çevre iller arasında organik üretimde en iyi konumdaki il Aydın'dır. Aydın'ı Manisa takip etmektedir. Ülke genelinde organik üretim yapan 42.097 çiftçinin 1.677'si Manisa'dadır. İlde organik üretim yapılan alan 9.128 hektardır. Uşak'ta 2011 yılı itibari ile organik üretim başlamıştır. Balıkesir en az organik üretim yapılan illerdendir.

Tablo 36 - Organik Üretim

	Çiftçi Sayısı	Üretim Alanı (Hektar)	Üretim (Ton)
Manisa	1.677	9.128	36.255
Aydın	3.608	20.453	59.578
Balıkesir	69	539	514
Denizli	401	944	4.226
İzmir	1.505	20.767	44.873
Uşak	1	*	*
Türkiye	42.097	510.033	1.343.737

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Türkiye, İl Yayınları (2011)

* 5429 sayılı Türkiye İstatistik Kanunu gereği gizlilik ilkesine göre bilgiler verilememiştir.

4. TURİZM

Manisa ili tesis sayısı ve yatak kapasitesi bakımından çevresinde bulunan illerin gerisinde kalmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2011 yılı konaklama istatistikleri incelendiğinde Manisa ilinin çevresinde bulunan illere göre tesis sayısı ve yatak kapasitesi açısından daha geride kaldığı görülmektedir. İzmir ile Manisa illeri arasındaki mesafenin kısa olmasının; Manisa'daki konaklama sektörüne hizmet veren işletmelerin gelişimini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 37 - İllerdeki Konaklama Tesislerinin Kapasiteleri

	Belediye Belgeli Tesisler			Turizm İşletme Belgeli Tesisler		
	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Tesis Sayısı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
Manisa	65	1.526	3.688	18	1.011	2.198
Aydın	460	12.080	26.448	94	12.658	26.570
Balıkesir	513	10.523	25.180	82	5.138	10.489
Denizli	176	3.965	8.432	32	3.534	7.228
İzmir	525	11.512	26.209	177	17.860	39.009
Uşak	11	247	491	11	669	1.311

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2011)

Manisa'da bulunan konaklama tesislerine gelen turist sayısının çevre illere kıyasla daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2011 yılı konaklama istatistiklerine göre Manisa'daki tesislere yıl içinde yerli ve yabancı 196.221 turist gelmiş olup ortalama kalış süresi 1,7 gün uzunluğundadır. İldeki konaklama tesislerinin doluluk oranları ise belediye belgelilerde %24,1 ve turizm işletme ve yatırım belgelilerde %39,89 seviyelerindedir ve çevrede yer alan diğer illerle karşılaştırıldığında en düşük seviyede olduğu görülmektedir. Konaklama tesislerine gelen turist sayısının az olması, ortalama kalış süresinin kısa olması ve tesis doluluk oranlarının düşüklüğü ilin turizm sektöründen elde ettiği katma değer de düşük kalmasına sebep olmaktadır. Konaklama tesislerinin etkin bir şekilde işletilebilmesi ve turizm sektöründen elde edilen katma değer artırılması için Manisa'ya yönelik tanıtım çalışmalarının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 38 - İllerdeki Konaklama Tesislerinin Yıllık Konaklama Bilgileri

İller	Belediye İşletme Belgeli			Turizm İşletme Belgeli		
	Tesise Geliş	Ortalama Kalış	Doluluk Oranı (%)	Tesise Geliş	Ortalama Kalış	Doluluk Oranı (%)
Manisa	196.221	1,7	24,10	128.258	1,6	39,89
Aydın	1.325.362	2,6	50,91	906.109	3,3	47,89
Balıkesir	1.485.332	2,0	37,10	542.024	1,9	41,87
Denizli	470.957	1,2	21,38	1.061.242	1,2	59,89
İzmir	1.350.928	2,0	31,44	1.668.356	2,5	49,02
Uşak	41.617	1,8	42,89	37.737	1,7	40,39

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2011)

Lüks sınıfına giren 4-5 yıldızlı konaklama tesislerinin sayısı düşük seviyededir. İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinden temin edilen 2012 yılı verilerine göre Manisa'da 1 adet 5 yıldızlı ve 3 adet 4 yıldızlı turizm işletme belgeli tesis bulunmaktadır. Ayrıca Manisa merkez (Şehzadeler ve Yunusemre) ve birçok ilçesinde 1. sınıf belediye belgeli 25 konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama amaçlı gelen turistler tarafından lüks konaklama tesisleri daha çok tercih edildiği için ilde bulunan lüks konaklama tesislerinin sayısındaki artışın, Manisa'nın turizm sektöründen elde ettiği geliri de arttıracaktır düşünülmektedir.

Manisa'yı konaklama amaçlı ziyaret eden yabancı turist sayısı oldukça düşüktür. Ülkemizi ziyaret eden yabancı turistlerin, konaklama tesislerindeki ortalama kalış süreleri yerli turistlere göre daha uzundur. 2011 yılında Manisa ve çevresinde yer alan illerdeki tesislere gelen yabancı turist sayıları incelendiğinde, Manisa'ya gelen yabancı turist sayısının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. İlde konaklayan yabancı turist sayısının düşük olmasında Manisa'nın İzmir'e olan yakınlığının ve lüks konaklama tesislerinin az sayıda olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

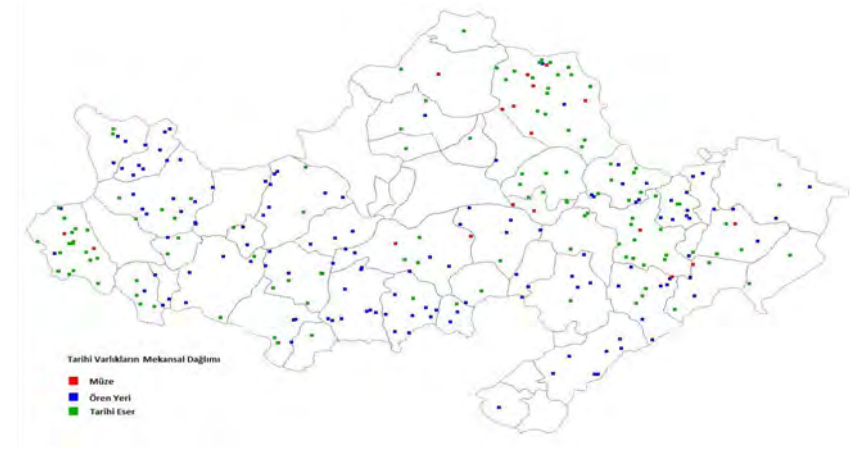
Tablo 39 - İllerde Konaklayan Yerli ve Yabancı Turist Bilgileri

İller	Turizm İşletme Belgeli Tesisler				Belediye Belgeli Tesisler			
	Turist Geliş Sayısı		Ortalama Kalış Süresi		Turist Geliş Sayısı		Ortalama Kalış Süresi	
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı
Manisa	117.674	10.584	1,5	2,6	195.732	489	1,6	3,9
Aydın	307.093	599.016	2,3	3,8	483.778	841.584	2,2	2,7
Balıkesir	346.076	195.948	2,0	1,9	1.441.249	44.083	2,0	1,9
Denizli	247.249	813.993	1,6	1,1	203.775	267.182	1,3	1,0
İzmir	950.703	717.653	1,7	3,6	1.224.018	126.910	2,0	2,1
Uşak	35.658	2.079	1,6	3,5	41.557	60	1,8	3,2

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü (2011)

Manisa ve çevresinde, kültür ve tarih turizmi varlıkları yoğun ve yaygın biçimde bulunmaktadır. İl, ören yeri ve tarihi eserler bakımından oldukça zengin ve nitelikli bir alt yapıya sahiptir. Salihli'deki Sardes Antik Kenti, Alaşehir'deki Philadelphia Antik Kenti ve Akhisar'daki Thyateira Antik Kenti ören yerleri olarak; Merkez ilçede (Şehzadeler ve Yunusemre) bulunan Osmanlı dönemine ait yapılar ve Kula'da bulunan tarihi evler ise sivil mimari örnekleri olarak Manisa ilinin öne çıkan tarihi ve kültürel varlıklarıdır. Bölgedeki tarih ve kültür varlıklarının mekânsal dağılımı Harita 4'te gösterilmektedir.

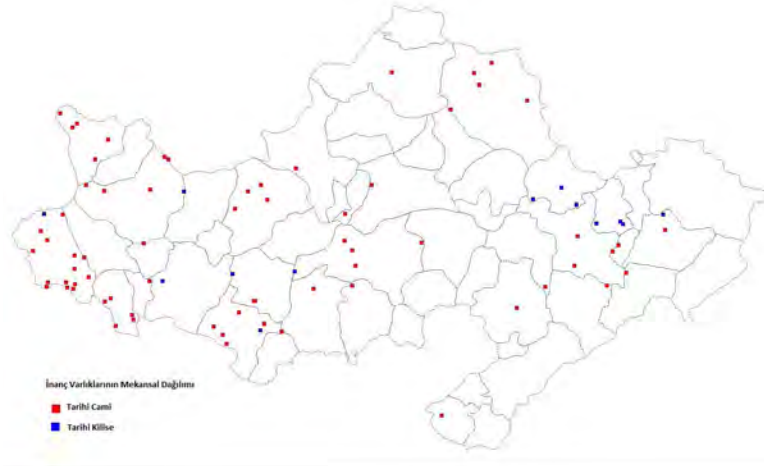
Harita 4 - Bölgedeki Tarih ve Kültür Varlıklarının Mekânsal Dağılımı

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler (2013)

Manisa ve çevresi inanç turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İncil'de yer alan yedi kilisenin üçü Manisa'da; Alaşehir (Philadelphia), Salihli (Sardes) ve Akhisar (Thyateira)'da yer almaktadır. Ayrıca Mevlevi kültürünün önemli yapılarından olan Mevlevihanelerden biri de Manisa'nın Merkez ilçesinde (Şehzadeler) bulunmaktadır. Kula'da bulunan makam mezarları (Yunus Emre'nin hocası Taptuk Emre Türbesi) ve çok sayıdaki tarihi camii de yine inanç turizmi açısından öne çıkan diğer varlıklardır. İlde yer alan inanç turizmi varlıklarının dağılımı Harita 5'te gösterilmektedir.

Harita 5 - Bölgedeki İnanç Turizmi Varlıklarının Mekânsal Dağılımı

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler (2013)

Gezi, yürüyüş, araştırma, gözlem ve tırmanma faaliyetlerini kapsayan doğa turizmi, Manisa'da önemli bir potansiyele sahiptir. Spil Dağı gezi, yürüyüş, trekking, doğa inceleme-araştırma amaçlı aktiviteler için; Marmara Gölü kuş gözlemleme ve araştırma amaçlı aktiviteler için; Kula'daki Divlittepe Volkaniti ve barajı, Kula volkanitleri, Soma'da bulunan Yağcılı Volkanları (peri bacaları) ve Ahmetli'de bulunan tümülüsler sahip oldukları coğrafi özellikler bakımından doğa turizminde değerlendirilebilecek önemli turizm varlıklarıdır. İlde yer alan doğa varlıklarının mekânsal dağılımı Harita 6'da verilmektedir.

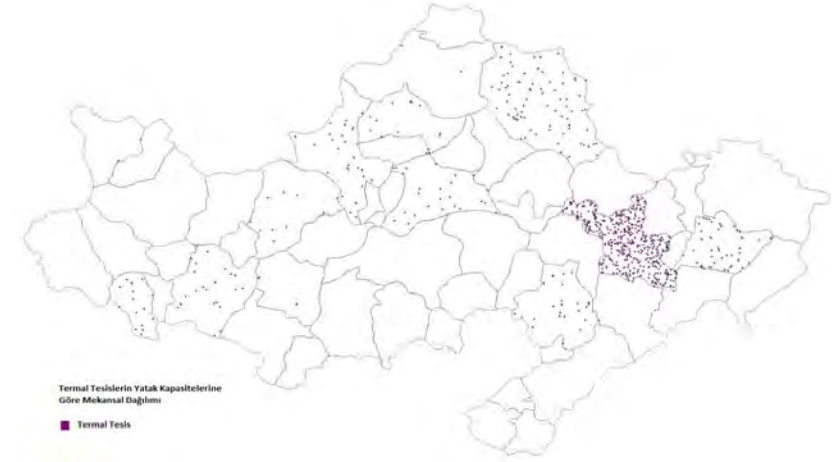
Harita 6: Doğa Varlıklarının Mekânsal Dağılımı

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Valilikler, Kaymakamlıklar, Belediyeler (2013)

Manisa termal turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İl, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanmış olan Termal Turizm Master Planı'ndaki 4 Termal Bölge'den biri olan Güney Ege'de yer almaktadır. Termal kaynaklar Demirci, Kula, Salihli, Soma ve Turgutlu ilçelerinin sınırları içerisinde yer almaktadır. Tesislerin yatak kapasitelerine göre mekânsal dağılımı Harita 7'de gösterilmektedir.

Harita 7: Bölgedeki Termal Tesislerin Yatak Kapasitelerine Göre Mekânsal Dağılımı

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri (2012)

İhracatta öne çıkan mermerin blok halinde satılmasının ürettiği katma değer, işlenmiş olarak ihraç edilmesine göre daha düşüktür. MTA verilerine göre 2010 yılında ihracat ve ithalatta öne çıkan ürünler Tablo 41 ve Tablo 42'de sunulmaktadır. Ülke ihracatında ton başına değeri en yüksek ürünler arasında bakır, işlenmiş traverten, kurşun, çinko ve işlenmiş mermer yer almaktadır. İşlenmiş ve blok halinde ihraç edilen mermer arasındaki değer farkı dikkat çekmekte olup blok halinde satılan mermerin ton başına değeri 133 dolar iken, işlenmiş mermerin ton değeri 474 dolardır. İthalatta ise kıymetli taşlardan sonra ton başına değeri en yüksek ürünler; zirkonyum silikat, manyezit ve işlenmiş granittir.

Tablo 41 - İhracatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İhracat Miktar ve Değerleri

Ürün Adı	İhracat Miktarı (Kg)	İhracat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Mermer; İşlenmiş	1.413.183.626	670.502.638	474
Mermer; Ham Blok ve Plakalar Halinde	5.026.020.471	670.449.770	133
Bakır	421.536.562	483.296.139	1.147
Krom	2.257.017.729	471.455.910	209
Çinko	392.725.259	193.993.909	494
İşlenmiş Traverten	226.567.900	122.273.496	540
Feldspat	3.727.204.142	104.689.420	28
Yontulmaya ve İnşaata Elverişli Diğer Taşlar	475.085.627	90.624.512	191
Manyezit	232.929.649	69.229.785	297
Alçıtaşı ve Alçı İhracatı	835.266.978	68.605.784	82
Kurşun	610.813	316.786	519

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti (2010)

Tablo 42 - İthalatta Öne Çıkan Maden Ürünlerinin İthalat Miktar ve Değerleri

Ürün Adı	İthalat Miktarı (Kg)	İthalat Değeri (ABD Doları)	Birim Değer (ABD Doları/Ton)
Taşkömürü	22.074.372.835	3.211.445.281	145
Demir	7.220.977.221	923.742.505	128
Granit; İşlenmiş	267.321.219	151.065.116	565
Fosfat	686.965.802	65.124.562	95
Koklaşabilir Kömür	172.684.824	54.984.320	318
Kaolin ve Kaolinli Killer	424.216.323	47.559.434	112
Manyezit	60.121.275	42.385.226	705
Zirkonyum Silikat	27.440.805	34.542.623	1.259
Krom	113.487.329	29.954.215	264
Kıymetli Taşlar	77.209	27.234.187	352.733

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti (2010)

Madencilik sektöründe katma değeri yüksek ürünlerin üretiminde sorunlar görülmekte ve bu sorunlar dış ticareti olumsuz etkilemektedir. Ülke genelinde alüminyum, diatomit, manganez, zımpara taşı, bentonit, kaolin, kireçtaşı, granit, feldspat, manyezit, bakır, demir, bitümler, krom, mermer, barit, kuvars, zirkonyum silikat, florit, turba, kükürt ve grafitte ithalatın ton başına değeri, ihracatın ton başına değerinden büyüktür. Bu durum, adı geçen maden ürünlerinde ithal edilen madenler kadar katma değer üretilmediğini veya niteliği daha düşük seviyede üretim yapıldığını göstermektedir.

Tablo 43 - Seçilmiş Maden Ürünlerinde İhracat ve İthalatın Ton Başına Değerleri

Ürün Adı	İhracat Birim Değeri (Dolar/Ton)	İthalat Birim Değeri (Dolar/Ton)
Alüminyum	32	461
Tripolit, diatomit, kiselgur	64	792
Manganez	137	942
Zımpara taşı ve diğer tabii aşındırıcılar	79	506
Bentonit	112	437
Kaolin ve kaolinli killer	33	121
Kireç ve kireçtaşları	95	341
Granit, ham	44	140
Feldispat	32	92
Manyezit	305	731
Bakır	1.276	2.634
Demir	74	146
Bitümler	518	929
Krom	197	350
Mermer, işlenmiş	480	764
Barit	139	221
Kuars	124	179
Mermer, ham blok ve plakalar halinde	155	214
Zirkonyum silikat	2.082	2.768
Florit	315	350
Turba	213	232
Kükürt	177	188
Grafit	1.321	1.379

Kaynak: MTA, Maden Dış Ticareti Verileri (2012)

Manisa ili maden çeşitliliği ve rezervler bakımından zengin bir ildir. İl endüstriyel hammaddeler açısından oldukça zengindir. İldeki başlıca madenler altın, bakır, kurşun, çinko, civa, feldispat, manganez, mermer, nikel, titanyum, ve zeolittir. Ayrıca, Köprübaşı ilçesinde uranyum bulunmaktadır. Mevcut yer altı kaynaklarından özellikle mermer, titanyum ve nikel il ekonomisinde sürükleyici sektörlerin başındadır. İlde ülkemizin kaliteli linyit yatakları da bulunmaktadır. Bunlar dışında Manisa'da önemli bir kaynak olan jeotermal enerji kaynağı da yüksek oranda bulunmaktadır.

6. ÇEVRE

Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağı, hava kalitesinin izlenmesi için önemli bir adım olmasına rağmen ölçümler detaylı yapılmamaktadır. Gelişmiş ülkelerde bütün geleneksel hava kirleticilerinin (SO₂, NO_x, CO, kurşun, hidrokarbonlar, partikül maddeler [PM veya toz] ve O₃) konsantrasyonları izlenmesine rağmen Türkiye'de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın verdiği bilgiye göre, ülke genelinde hava kirliliği seviyesinin izlenmesi için 69 il merkezi ve 7 ilçe merkezinde olmak üzere toplam 171 istasyonda sadece kükürt dioksit (SO₂) ve partiküler madde (PM) ölçümleri yapılmaktadır. Manisa Merkez ilçede (Şehzadeler ve Yunusemre) ve Soma'da olmak üzere iki adet istasyon bulunmaktadır. Bu istasyonlardan Soma'daki istasyonda tüm ölçümler yapılırken Merkez ilçedeki (Şehzadeler ve Yunusemre) istasyonda sadece PM₁₀ ve SO₂ ölçümleri yapılmakta, diğer kirlenici maddelerden NO, NO₂, NO_x, O₃ ve CO'nun ölçülümü yapılmamaktadır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Hava Kalitesi Haber Bülteni'ne göre İldeki hava kalitesi, çevre illere göre olumsuz durumdadır. Manisa ve çevresindeki istasyonlarda yapılan ölçümlere göre; havadaki kükürtdioksit (SO₂) ve partiküler maddenin (PM₁₀) kış sezonu (1 Ekim-31 Mart arası) Tablo 44'te verilmektedir. Buna göre kükürtdioksit için kış sezonu aylık ortalama 120 mikrogram/metreküp (µg/m³) olan sınır değeri, sadece İzmir-Şirinyer'de aşılmıştır. Manisa'da söz konusu ortalama değeri en fazla 63'tir. Anılan maddenin, yıllık ortalama değerinin uzun vadede insan sağlığının korunması için 150 µg/m³'ten, hassas hayvanları, bitkilerin ve varlıkların korunması için 20 µg/m³'ten fazla olmaması gerekmektedir. Bu durum, ekonomisinin önemli bir kısmını tarım ve tarıma dayalı sanayinin oluşturduğu, orman alanları nadir olan il için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Partiküler maddenin kış sezonu ortalamasında 90 µg/m³ değeri sınırken bu değeri Soma'da 83'e ulaşmıştır. Bu değerinde Soma kömür yataklarının etkisi büyüktür. Partiküler maddenin insan sağlığının korunması için yıllık ortalamasının 60 µg/m³ sınırını aşmaması gerekmektedir. Veriler doğrultusunda hava kirliliğinde sorun yaşandığı ve kış aylarındaki kirliliğin doğal gaz yerine kullanılan düşük kaliteli katı yakıtlardan dolayı yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 44 - Kükürtdioksit ve Partiküler Madde Kış Sezonu Ortalama Değerleri (2012-2013)

İstasyon	Kükürtdioksit (SO ₂), µg/m ³	Partiküler Madde (PM ₁₀), µg/m ³
Manisa	17	76
Manisa (Soma)	63	83
Aydın	12	80
Balıkesir	6	54
Denizli 1	-	94
Denizli 2	13	62
İzmir (Alsancak)	3	45
İzmir (Bayraklı)	15	68
İzmir (Bornova)	7	46
İzmir (Çiğli)	8	47
İzmir (Gazimir)	7	26
İzmir (Güzelyalı)	-	46
İzmir (Karşıyaka)	-	-
İzmir (Şirinyer)	276	60
Uşak	15	73

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Hava Kalitesi Haber Bülteni

Manisa'nın en önemli çevresel sorunları hava kirliliği ve su kirliliğidir. Ülke genelinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi'ne göre 1. öncelikli çevre sorunu olarak öne çıkan hava kirliliği, Manisa ve Denizli illerinde de ilk sıradadır. Su kirliliği ise Aydın ve Balıkesir gibi illerde öne çıkan bir sorundur. Ülke genelinde 2. öncelikli sorun olan atıklar İzmir ve Uşak'ta 1. sıradadır. Manisa'da atıklar 3. sıradadır. Toprak kirliliği Manisa ve çevresindeki iller arasında önemli bir çevresel sorun olarak görülmemektedir.

Tablo 45 - Afyonkarahisar ve Çevre İllerindeki Çevresel Sorun Öncelikleri

	Hava Kirliliği	Su Kirliliği	Toprak Kirliliği	Atıklar	Gürültü Kirliliği	Erozyon	Doğal Çevrenin Tahribatı
Manisa	1	2	6	3	4	5	7
Aydın	2	1	4	3	5		
Balıkesir	2	1	5	3	4	7	6
Denizli	1	2	5	4	3		
İzmir	3	2		1	5		4
Uşak	2	3	4	1	5	7	6

Kaynak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu (2012)

İlin farklı akarsu havzalarında toprağının bulunması ortak politika yürütmeyi zorlaştırmaktadır. Manisa ilinin geneli Gediz Havzası'nda, sadece Soma ve Kırkağaç ilçeleri Kuzey Ege Havzası'nda bulunmaktadır. Aydın il sınırları içerisinde Büyük Menderes ve Kuzey Ege Havzaları; Balıkesir'de Susurluk, Kuzey Ege ve Marmara Havzaları; Denizli'de Büyük Menderes, Burdur ve Batı Akdeniz Havzaları; İzmir'de Küçük Menderes, Gediz ve Kuzey Ege Havzaları ve Uşak'ta Büyük Menderes, Gediz Havzaları bulunmaktadır. Bu durum, Manisa'da ve yöre illerinde il bazında bir havza koruma çalışmasının yapılmasını zorlaştırmaktadır.

İlin orman alanları oranı ülke ortalamasının üstündedir. Ülke genelinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın verilerine göre 11.538.668 hektarlık normal ormanları ve 10.119.466 hektarlık bozuk orman alanları ülke yüzölçümünün sırasıyla %14,7'sini ve %12,9'unu kaplamaktadır. Orman alanlarının toplamının payı %27,6'dır. Manisa'da ise bu oran %41'dir. Çevre iller arasında normal orman alanı oranları en yüksek olan iller Balıkesir ve Denizli'dir. Manisa'da bozuk orman alanları ile normal orman alanları hemen hemen birbirine eşittir. Bu durum, ilde yapılacak ağaçlandırma çalışmalarıyla, ilin hali hazırdaki normal (bozuk olmayan) orman varlığını arttırabileceği potansiyelini göstermektedir.

Tablo 46 - İllerin Yüzölçümünde Orman ve Ormansız Alanların Payları (%)

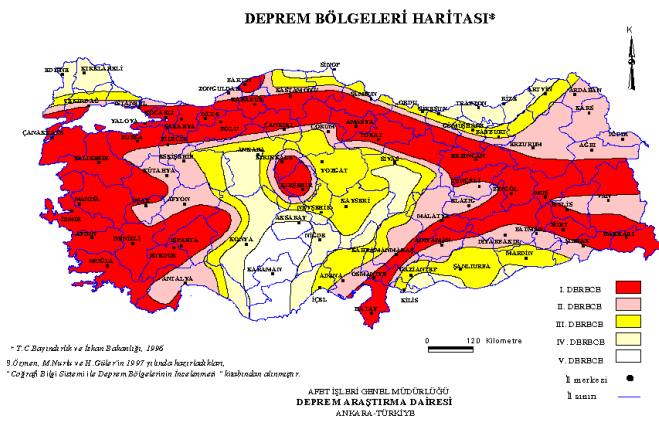
	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak
Normal Orman Alanları	21	19	27	27	17	13,9
Bozuk Orman Alanları	20	19	20	20	23	25,9
Ormansız Alanlar	59	62	53	53	60	60,2

Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, İllere Göre Orman Varlığı (2013)

7. AFET YÖNETİMİ

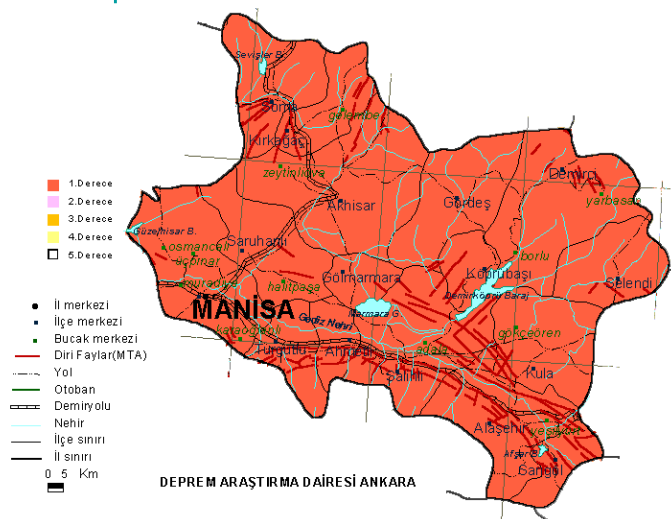
Manisa'nın tamamı Manisa Fay Sistemi üzerinde bulunmaktadır. İl 1. derece deprem bölgesidir. İlin Gediz Grabeni içerisinde bulunmasından dolayı tarih boyunca birçok deprem yaşanmıştır. Manisa'da 5,0 büyüklüğündeki bir depremin 10 yılda gerçekleşme olasılığı %81,3 iken, 6,0 büyüklüğündeki bir depremin aynı zaman diliminde gerçekleşme olasılığı %66,6'dır.

Harita 8 - Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Kaynak: AFAD, Deprem Dairesi Başkanlığı

Harita 9 - Manisa İl Deprem Haritası

Kaynak: AFAD, Deprem Dairesi Başkanlığı

Manisa ve çevresi yüksek deprem riski taşımaya rağmen zorunlu deprem sigortası olan konut oranı düşük seviyelerde seyretmektedir. Çevre iller arasında sigortalılık oranı en az olan il %22,2 ile Uşak, en yüksek olan il ise %37,2 ile Aydın'dır. Deprem riski çok olan Manisa'nın sigortalılık oranlarının %26'larda seyretmesi, çözüm bekleyen bir husus olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 47 - İllerin DASK Poliçe Dağılımları

	Konut Sayısı	Sigortalı Konut Sayısı	Sigortalılık Oranı (%)	Prim Miktarı
Manisa	309.460	80.688	26,10	11.759.811
Aydın	248.970	105.891	37,20	15.194.570
Balıkesir	335.710	127.617	38	17.485.270
Denizli	251.500	69.809	27,80	11.452.992
İzmir	1.120.220	391.441	34,90	58.463.387
Uşak	80.400	17.886	22,2	2.067.425

Kaynak: Doğal Afet Sigortalar Fonu

Manisa 2002-2013 yılları arasında DASK'tan 138.107,00 TL'lik ödeme almıştır. 2000-2013 yılları arasında Manisa toplam 13 dosya ile bu ödemeyi almıştır.

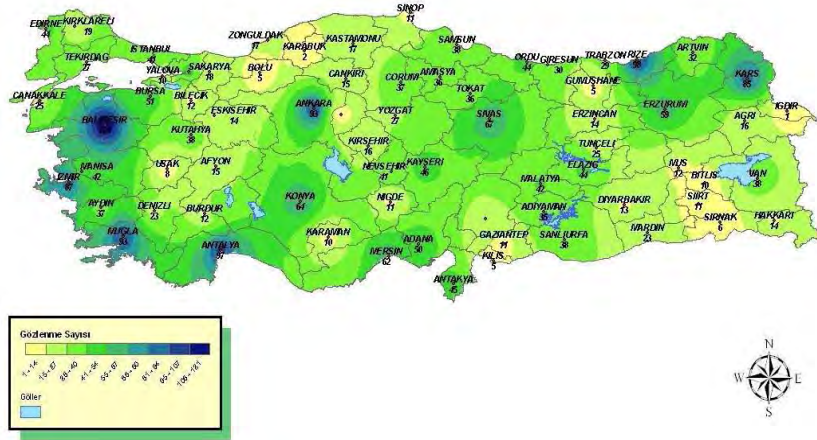
Tablo 48 - Manisa DASK Ödemeleri (2000-2012)

	Dosya Sayısı	Ödeme (TL)
Manisa	13	138.107

Kaynak: Doğal Afet Sigortaları Kurumu, İstatistikler, Tazminat Ödemeleri

Manisa ve çevresinde sel ve taşkınlar orta düzeydedir. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün 1940-2010 yılları arasındaki sel, taşkın ve şiddetli yağış gibi afetlere ilişkin yaptığı analizlere göre su taşkını olayları çevre illerden sadece Balıkesir'de yoğun olarak yaşanmıştır. Bir nehir/dere yatağındaki mevcut su miktarının, havzaya normalden fazla yağmur yağması veya havzada mevcut kar örtüsünün erimesinden dolayı hızla artması ve yatak çevresinde yaşayan canlılara, arazilere, mal ve mülke zarar vermesi olayına "taşkın" denmektedir. Taşkınlar Manisa'da orta düzeyde sorun teşkil etmektedir.

Harita 10 - Sel-Taşkın-Şiddetli Yağış Afetleri (1940-2010)

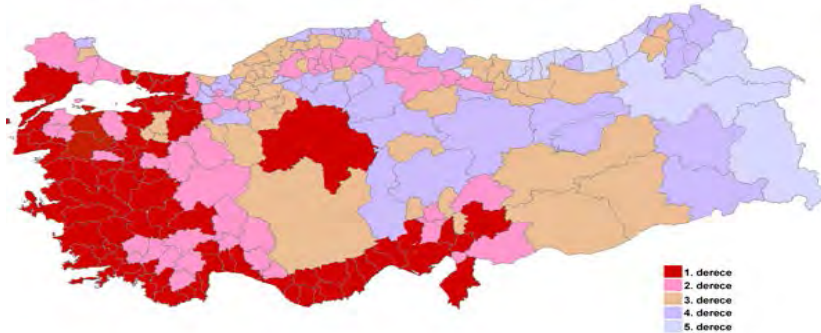

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Araştırma, Afetler (2013)

İlin tamamında orman yangını riski yüksektir. Çevre illerden İzmir, Aydın ve Balıkesir'in büyük bölümü orman yangını riski taşımaktadır. Denizli ise genel olarak orta derecede orman yangını risk derecesine sahiptir. Orman yangınları çevre iller arasında afetlerin görülme sıklığında depremlerden sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Harita 11 - Orman Yangınları Risk Haritası

İşletme Müdürlüklerinin Yangına Hassaslık Derecelerine Göre Dağılım Haritası

Kaynak: Orman Genel Müdürlüğü, 2013

8. KENTSEL HİZMETLER

Manisa ve çevresindeki iller arasında nüfus başına düşen faal sporcu sayısında Uşak ve Manisa, spor tesisi sayısında yine Uşak öne çıkmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı tesis sayısı Manisa'da 164 iken Aydın'da 305, Balıkesir'de 349, Denizli'de 114, İzmir'de 367 ve Uşak'ta 128 adet tesis bulunmaktadır. Yüz bin nüfusa düşen tesis sayısı ülke için 13,2 iken Manisa'da 12,4; Aydın'da 32,2; Balıkesir'de 31,2; Denizli'de 12,6; İzmir'de 9,82 ve Uşak'ta 38,3'tür. On bin kişiye düşen faal sporcu sayısı ise ülke genelinde 29,7; Manisa'da 22,9; Aydın'da 16,9; Balıkesir'de 18,2; Denizli'de 20,2; İzmir'de 21,3 ve Uşak'ta 24 olup yöre illerinin ülke ortalamasının altında kaldığı görülmektedir.⁵

Tablo 49 - Manisa ve Çevre İllerdeki Spor Kulübü, Spor Tesisi ve Sporcu Sayıları

	Manisa	Aydın	Balıkesir	Denizli	İzmir	Uşak
Spor Kulübü	211	176	167	75	422	115
Spor Tesisi	164	305	349	114	367	128
Lisanslı Sporcu Sayısı	27.510	14.743	19.720	16.790	68.177	7.585
Faal Sporcu Sayısı	4.093	2.041	1.608	2.337	14.978	803

Kaynak: Spor İstatistikleri (2007)

Sinema altyapısı açısından 2012 yılında en çok sinema salonu olan il İzmir'dir. İzmir'i 28 sinema salonuyla Manisa ve 27 sinema salonuyla Balıkesir takip etmektedir. En az sinema salonu olan il ise 7 salonla Uşak'tır. Sinema seyircisi bakımından da İzmir ilk sırada olup İzmir'i 471.838 seyirci sayısı ile Denizli takip etmektedir. Sinema salonu sayısında ikinci sırada olan Manisa ise seyirci sayısında 6 il arasında 5. sırada bulunmaktadır. Bu da Manisa'daki sinema salonlarının yeteri kadar dolmadığını ve tam kapasite ile çalışmadığını göstermektedir.

Manisa ve çevresinde 2 adet kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı ülke genelindeki 72 adet faaliyette olan kültür merkezinden biri Manisa Salihli diğeri ise Uşak Eşme ilçelerinde bulunmaktadır.

Manisa ve çevre illerinde opera, bale, orkestra ve koro gibi farklı türlerdeki sanatsal gösteriler yapılmaktadır. Tablo 50'de gösterildiği üzere; Uşak dışındaki çevre illerde söz konusu faaliyetlerden en az birinin yapıldığı görülmektedir. Opera, bale ve koro faaliyetlerinde Uşak dışındaki tüm çevre illerinde en az bir gösterinin olduğu görülmektedir. Ağırlıklı olarak yüksek eğitim seviyesindeki nüfus grubunun tercih ettiği, orkestra türündeki gösteri/turne sayısının az ve yaygınlaşmamış olduğu dikkat çekmektedir.

⁵ TÜİK, Spor İstatistikleri (2007)

Tablo 50 - İllerde ve Ülke Genelindeki Türlerine Göre Gösteri/Turne Sayıları

Gösteri/ Turne	Opera ve Bale	Orkestra	Koro	Topluluk
Manisa	1	1	6	-
Aydın	5	3	6	1
Balıkesir	4	1	5	-
Denizli	7	-	1	-
İzmir	8	-	2	-
Uşak	-	-	-	-
Türkiye	132	22	221	63

Kaynak: TÜİK, Kültür İstatistikleri (2012)

İlde orkestra ve koro gösteri/turnelerine ilgi yüksektir. Gösteri ve turne başına izleyici sayıları Tablo 51’de gösterilmiş olup orkestra gösterilerine Manisa ve Aydın’ın; koro turnelerine ise Denizli’nin yoğun ilgisi olduğu ortalama izleyici sayılarından anlaşılmaktadır.

Tablo 51 - İllerde ve Ülke Genelindeki Türlerine Göre Gösteri/Turne Başına Düşen İzleyici Sayıları

Gösteri/Turne Başına İzleyici	Opera ve Bale	Orkestra	Koro	Topluluk
Manisa	100	955	283	-
Aydın	282	933	442	2.000
Balıkesir	1.763	230	560	-
Denizli	535	-	3.000	-
İzmir	257	-	400	-
Uşak	-	-	-	-
Türkiye	578	1.108	967	2.103

Kaynak: TÜİK, Kültür İstatistikleri (2012)

İlde kişi başına düşen yeşil alan miktarı çevre illere göre düşük düzeydedir. Kişi başına düşen yeşil alan miktarı Manisa’da 9,28 m² iken Balıkesir’de 4,18 m², Denizli’de 9,16 m², Uşak’ta ise 5 m²’dir. Çevre iller arasında kişi başına olması gereken standart (10 m²/kişi) yeşil alan miktarının üzerinde olan il bulunmamakta olup kişi başına düşen yeşil alan miktarının artırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.⁶

6 Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İl Çevre Durum Raporları (2011)

Manisa’daki internet erişimi ülke geneli ve çevre illere göre daha düşük düzeydedir.

İnternet erişiminin ölçülmesinde kullanılan penetrasyon oranı, abone sayısının nüfusa bölünmesiyle elde edilmektedir. Ülke genelinde genişbant internet penetrasyon oranı 2013 yılında %42,4 olmuştur. Söz konusu değer Manisa’da 34,0’dır. Manisa’nın çevre illerinde en yüksek penetrasyon oranına sahip il 48,4 ile İzmir’dir. İzmir’i 39,7 ile Balıkesir takip etmektedir. İl ve çevre iller genel olarak Türkiye ortalamasından düşük düzeydedir. Bu yüzden bu konuda yatırımlar yapılması uygun olacaktır.

Tablo 52 - İllerde ve Ülke Genelindeki Genişbant İnternet Penetrasyon Oranları

	Genişbant İnternet Penetrasyon Oranı (%)
Manisa	34,0
Aydın	36,3
Balıkesir	39,7
Denizli	37,9
İzmir	48,4
Uşak	34,1
Türkiye	42,4

Kaynak: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Resmi İstatistik ve Yayınlar, Yıllık İstatistikleri (2013)

İzmir hariç Manisa ve çevresindeki illerde nüfus başına düşen banka şubesi sayılarının ülke genelinin gerisinde olduğu görülmektedir. 2012 yılındaki 10.158 banka şubesinin 143’ü Manisa’da iken 133’ünün Aydın’da, 124’ünün Denizli’de, 736’sının İzmir’de, 37’sinin Uşak’ta, 144’ünün ise Balıkesir’de olduğu görülmektedir. Aydın çevre iller arasında yüz bin kişiye düşen banka şubesi sayısında en düşük orana sahiptir. İzmir ise %18,6 ile %13,4 olan Türkiye ortalamasının da üzerindedir. Çevre illerin tamamında bu alanda ülke genelinin altında değerler göze çarpmaktadır. Bu durum çevredeki illerde finansal altyapı yönünden eksikliklerin olduğunu ve finansal hizmetlerin yoğunlaşmadığını göstermektedir.

Tablo 53 - İllerde ve Ülke Genelindeki Yüz Bin Kişiye Düşen Banka Şube Sayıları

	2012
Manisa	10,5
Aydın	8,91
Balıkesir	12,3
Denizli	12,8
İzmir	18,6
Uşak	10,8
Türkiye	13,4

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği, Türkiye’de Bankacılık Sistemi İllere ve Bölgelere Göre Banka, Şube, Nüfus, Mevduat ve Kredilerin Dağılımı (2012)

9. İNSAN VE TOPLUM

Ülke genelinde medyan yaş 30,1 iken Manisa ve çevre illerinde bu değer daha yüksektir. Tablo 54'te yer alan ve TÜİK tarafından yapılan nüfus projeksiyonu 2023 yılında Manisa ve çevresinin sahip olacağı işgücünün niteliğine dair ipucu vermektedir. Buna göre, Manisa'da ülke geneline göre daha yaşlı olan nüfus, 2023'te de bu yapısını koruyacaktır. Ortalama yaşam süresinin uzaması ve genç nüfusun Bölge dışına göç etmesi gibi etkenlerle ortanca yaş yükselmektedir. Buna karşın 2012'de Denizli hariç çevre illerin altında ortanca yaş değerine sahip olan Afyonkarahisar'ın bu konumunu 2023'te de koruyacağı öngörülmektedir. Bu durum, Manisa'daki nüfusun çevresine göre daha genç bir yapıda olacağını göstermektedir.

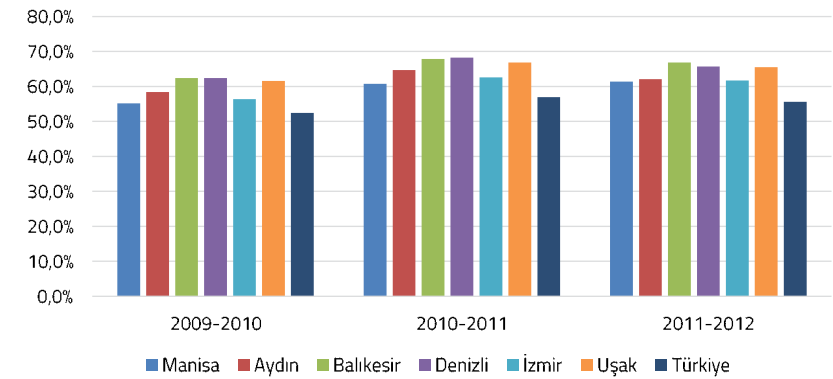
Tablo 54 - İllere ve Cinsiyete Göre Medyan Yaş

	2012			2023		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Manisa	33,6	32,9	34,4	38,6	37,6	39,6
Aydın	34,8	34,2	35,6	39,5	38,8	40,3
Balıkesir	37,2	36,0	38,3	42,1	40,8	43,5
Denizli	33,2	32,8	33,7	38,0	37,7	38,3
İzmir	34,1	33,4	34,8	38,9	38,1	39,8
Uşak	34,1	33,4	34,7	39,1	38,5	39,8
Türkiye	30,1	29,5	30,6	34,0	33,3	34,6

Kaynak: TÜİK, Nüfus Projeksiyonları 2013-2075

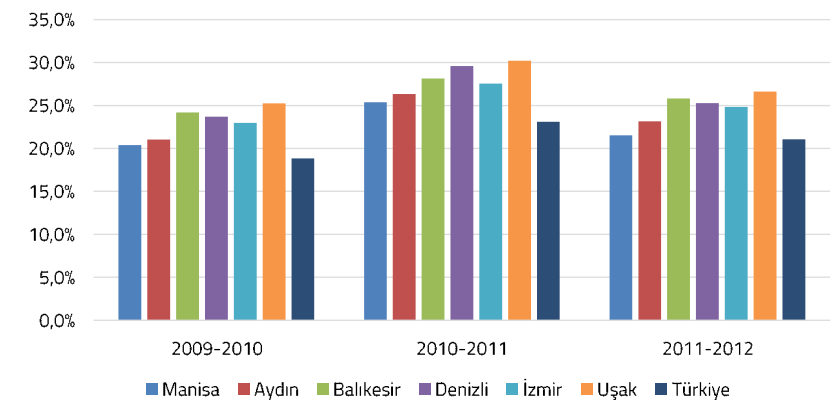
İlin son yıllarda verdiği göç içinde nitelikli nüfusun payı oldukça yüksektir. Grafik 7 ve Grafik 8'de görüleceği üzere, Manisa'da hem lise ve üzeri eğitimlilerin, hem de yükseköğretim ve üzeri eğitimlilerin göç eden nüfus içindeki payı ülke genelinden yüksektir. İilde 2009-2010 dönemi ile 2010-2011 dönemi arasında nitelikli nüfus toplam göç içindeki payı artmıştır. 2011-2012 döneminde ise bu oranda azalma olmuştur. Bu verilerden görüleceği gibi Manisa, verdiği göç içerisinde nitelikli nüfus bakımından yöre illerine göre en düşük oranda nitelikli işgücü kaybına uğrayan ildir. Ancak ildeki durum ve Türkiye'deki durum karşılaştırıldığında düşük olsa da önümüzdeki dönemlerde kalkınmada önemli bir yeri olan nitelikli işgücünü kaybetme riski bulunmaktadır.

Grafik 7 - Lise ve Üzeri Eğitimliilerin Göç Edenler İçindeki Payları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Grafik 8 - Yükseköğretim ve Üzeri Eğitimliilerin Göç Edenler İçindeki Payları

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

İlde işveren veya kendi hesabına çalışanların sayısı yüksektir. Tablo 55'teki verilere göre Manisa'da işveren veya kendi hesabına çalışan 141.000 kişi tüm çalışanların %27'sini oluşturmaktadır. Söz konusu değer çevre illerden Aydın'da %25; İzmir'de %17,6; Denizli'de %25,8; Balıkesir'de %28,8 ve Uşak'ta %27'dir. Manisa ücretsiz aile işçisi sayısında da yüksek değerlere sahiptir. Anılan değer Uşak'ta en yüksek olup Uşak'ı Balıkesir ve Manisa takip etmektedir.

Tablo 55 - İşteki Durumuna Göre Çalışanlar

İl	İstihdam (Bin Kişi)	Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli (Bin Kişi)	İşveren veya kendi hesabına (Bin Kişi)	Ücretsiz aile işçisi (Bin Kişi)	Ücretli, maaşlı veya yevmiyeli (%)	İşveren veya kendi hesabına (%)	Ücretsiz aile işçisi (%)
Manisa	520	286	141	94	55,0	27,0	18,0
Aydın	359	226	90	43	63,0	25,0	12,0
Balıkesir	426	224	123	79	52,6	28,8	18,6
Denizli	360	216	93	51	60,0	25,8	14,2
İzmir	1.330	1.033	234	63	77,7	17,6	4,7
Uşak	132	68	36	29	51,2	27,0	21,8

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Araştırması (2011)

İldeki ticaret ve sanayi odaları ile ticaret borsaları, nüfus büyüklüğü ve ticari faaliyetleri fazla olan ilçelerdedir. Ülke genelindeki 182 ticaret ve sanayi odasının 8'i, 113 ticaret borsasının ise 5'i Manisa'da bulunmaktadır.⁷ Anılan odalar Merkez (Şehzadeler ve Yunusemre)'in yanı sıra Akhisar, Alaşehir, Demirci, Gördes, Salihli, Soma ve Turgutlu ilçelerinde bulunmaktadır. İldeki ticaret borsaları ise Akhisar, Alaşehir, Manisa Merkez (Şehzadeler ve Yunusemre), Salihli ve Turgutlu'da bulunmaktadır. Ticaret ve sanayi odası veya ticaret borsası bulunan ilçeler, Manisa'nın nüfus ve ticari faaliyet yönünden büyük ve daha gelişmiş ilçeleridir.

İlde kişi başına düşen bütçe geliri düşük seviyededir. Ülke genelinde 2008'de 2.963,00 TL olan fert başı tahakkuk edilen bütçe geliri 2012 yılında %63,8'lik artışla 4.852,00 TL'ye kadar yükselmiştir. Söz konusu değer Manisa'da 2008'de 999,00 TL iken beş yılda %76,4'lük artışla 1.762,00 TL'ye çıkmıştır. İldeki kişi başına düşen bütçe gelirindeki artışın ülke genelindekine göre daha yüksek olması olumludur.

Tablo 56 - Kişi Başına Düşen Bütçe Geliri (TL)

	2008	2012	Değişim (2008-2012) (%)
Manisa	999	1.762	76,4
Aydın	939	1.502	59,9
Balıkesir	1.114	1.715	54,0
Denizli	1.286	2.241	74,3
İzmir	5.405	9.694	74,4
Uşak	694	1.338	92,9
Türkiye	2.963	4.852	63,8

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, Vergi İstatistikleri (2013); TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

İlde 2022 sayılı Sosyal Yardım Yasası (Muhtaç, Yaşlı ve Engelli Aylığı)'ndan faydalanan kişilerin tüm nüfusa oranı çevre illerden Aydın'dan sonra ikinci sıradadır. Tablo 57'de görüleceği üzere 2011 yılında Türkiye'de %1,79 olan bu oran Manisa'da %2,10; Aydın'da %2,20; Balıkesir'de %2,00; Denizli'de %1,60, İzmir'de 1,34, Uşak'ta ise 2,03'tür. Çevre iller arasında bu oranın en düşük olduğu il İzmir ve ardından Denizli'dir. Bu oranın yüksek olması ilde sosyal yardıma muhtaç kişilerin fazla olduğu manasına gelmektedir.

Tablo 57 - 2022 sayılı Sosyal Yardım Yasası'ndan Faydalananların Sayısı

	Nüfus	2022 sayılı Yasadan Faydalanan Sayısı/Nüfus (%)	2022 sayılı Yasadan Faydalanan Sayısı
Manisa	1.340.074	2,10	28.242
Aydın	999.163	2,20	22.047
Balıkesir	1.154.314	2,00	23.178
Denizli	942.278	1,60	15.115
İzmir	3.623.540	1,34	48.673
Uşak	339.731	2,03	6.883
Türkiye	74.724.269	1,79	1.337.989

Kaynak: SGK İstatistik Yıllıkları (2011)

İl genelinde seçime katılma oranı oldukça yüksektir. Tablo 58'e göre Manisa'da seçime katılanların oranı %91,5'tir. Ülke genelinde %83,2 olan oranın Manisa ve çevresindeki illerde de yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, toplumsal karar alma süreçlerine katılmaya Manisa ve çevresinin ülke geneline göre daha meyilli olduğunu göstermektedir.

Tablo 58 - 2011 Genel Seçimi Katılım Oranları

	Seçime Katılım Oranı (%)
Manisa	91,5
Aydın	88,6
Balıkesir	90,1
Denizli	91,1
İzmir	87,3
Uşak	91,5
Türkiye	83,2

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Seçim İstatistikleri

İlde yeni kurulan vakıf sayıları çevre illere göre fazladır. 1980-2012 yılları arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne göre ülke genelinde 4.319 yeni vakıf kurulmuştur. Söz konusu vakıfların 33'ü (binde 8'i) Manisa'da kurulmuştur. Manisa'nın çevre illerinden İzmir 199 vakıfla (binde 46) öne çıkarken Aydın'da 46 (binde 11), Balıkesir'de 59 (binde 14), Denizli'de 50 (binde 12) ve Uşak'ta 14 (binde 3) vakıf kurulmuştur. Bu durum, Manisa'nın vakıflaşma yönünden çevresine göre ortalama bir konuma yakın olduğunu göstermektedir.

İlde dernekleşme düşük seviyededir. Dernekler Genel Müdürlüğü verilerine göre; 100.785 faal derneğin 1.463'ü Manisa'da bulunmaktadır. Manisa'da on bin kişiye düşen dernek sayısı 10,76 ile çevre iller arasında en düşük düzeydedir. Çevre iller arasında on bin kişiye düşen dernek sayısında 16,94 ile Uşak en yüksek düzeydedir. Çevre illerin tümünde on bin kişiye düşen dernek sayısının ülke genelinin üzerinde olması, yörenin dernekleşmede başarılı olduğunu göstermektedir.

Tablo 59 - On Bin Kişiye Düşen Dernek Sayıları (2013)

	On Bin Kişiye Düşen Dernek Sayısı
Manisa	10,76
Aydın	13,61
Balıkesir	13,45
Denizli	14,37
İzmir	13,88
Uşak	16,94
Türkiye	13,14

Kaynak: Dernekler Genel Müdürlüğü, İllere Göre Faal Dernek Sayıları Listesi ve TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

10. ENERJİ

Kişi başına elektrik tüketiminde Manisa'nın yakın çevresindeki illerde 4.147 KWH ile İzmir ilk sırayı almaktadır. Manisa ise bu iller arasında 2.379 KWH ile kişi başına en düşük 3. elektrik tüketimini gerçekleştirmektedir. Çevre iller arasında kişi başına en düşük elektrik tüketimini gerçekleştiren 1.862 KWH ile Aydın'dır. İzmir hariç olmak üzere Manisa'nın yakın çevre illeri arasında kişi başına elektrik tüketiminin düşük olması kırsal kesim yerleşiminin çok olması ve sanayide diğer illere nispeten daha az enerji tüketen sektörler olmasıdır.

Tablo 60 - Afyonkarahisar ve Çevresi İllerde Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi

	Kişi başına toplam elektrik tüketimi (KWh)
Manisa	2.379
Aydın	1.862
Balıkesir	2.174
Denizli	2.788
İzmir	4.147
Uşak	2.827

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Enerji İstatistikleri (2011)

Manisa ve yakın çevresindeki illerde kişi başına sanayi elektriği tüketiminde ilk sırayı İzmir almaktadır. İzmir'i sırasıyla Uşak, Denizli ve Manisa takip etmektedir. Aydın kişi başına toplam elektrik tüketiminde olduğu gibi kişi başına sanayi elektrik tüketiminde de çevre iller arasında en düşük tüketime sahiptir. Bu durum Aydın'da hem yüksek enerji tüketen sektörlerin az olduğunu hem de enerji verimliliğinin diğer illere göre daha iyi olduğunu gösterebilir.

Tablo 61 - Afyonkarahisar ve Çevresi İllerde Kişi Başına Sanayi Elektrik Tüketimi

	Kişi başına sanayi elektrik tüketimi (KWh)
Manisa	1.174
Aydın	456
Balıkesir	837
Denizli	1.641
İzmir	2.334
Uşak	1.777

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Enerji İstatistikleri (2011)

Manisa'da bir adet Hidroelektrik Enerji Santrali vardır. Manisa'da 69 MW güce sahip Demirköprü HES bulunmaktadır. Aydın'da Kemer HES ve Çine Adnan Menderes HES olmak üzere iki adet HES; Denizli'de Cindere HES ve Adıgüzel HES olmak üzere iki adet HES; Balıkesir'de Gönen HES vardır. Uşak'ta ise HES bulunmamaktadır.

Harita 12 - Hidrolik Enerji Kapasitesi Haritası

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (2013)

Balıkesir çevre iller arasında 13.827,36 MW ile en yüksek rüzgâr enerjisi potansiyeline sahip ildir. İzmir'de 11.854,32, Manisa'da 5.302,32, Aydın'da 2.523,76, Denizli'de 238,56, Uşak'ta ise 9,28 MW'lık toplam kurulu güç potansiyeli bulunmaktadır. Ekonomik bir rüzgâr enerjisi santrali yatırımı için santral kurulması planlanan yerde yıllık ortalama rüzgâr hızının 7 m/s veya üzerinde ve kapasite faktörünün de %35 veya üzerinde olması gerekmektedir.

Harita 13 - Türkiye Kurulu Güce Göre Rüzgâr Enerjisi Haritası

Kaynak: Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü (2013)

Manisa jeotermal kaynaklar açısından büyük potansiyele sahiptir. Turgutlu, Salihli, Alaşehir, Köprübaşı, Kula, Demirci, Soma ve Sarıgöl ilçelerinde çok sayıda termal kaynak bulunmaktadır. Salihli'deki termal kaynak şehir ısıtmasında da kullanılmaktadır. Çevre iller arasında termal kaynağın ısıtmada kullanıldığı yerler İzmir'in Balçova, Narlıdere ve Bergama ilçeleri ile Balıkesir'in Edremit, Bigadiç ve Gönen ilçeleridir.

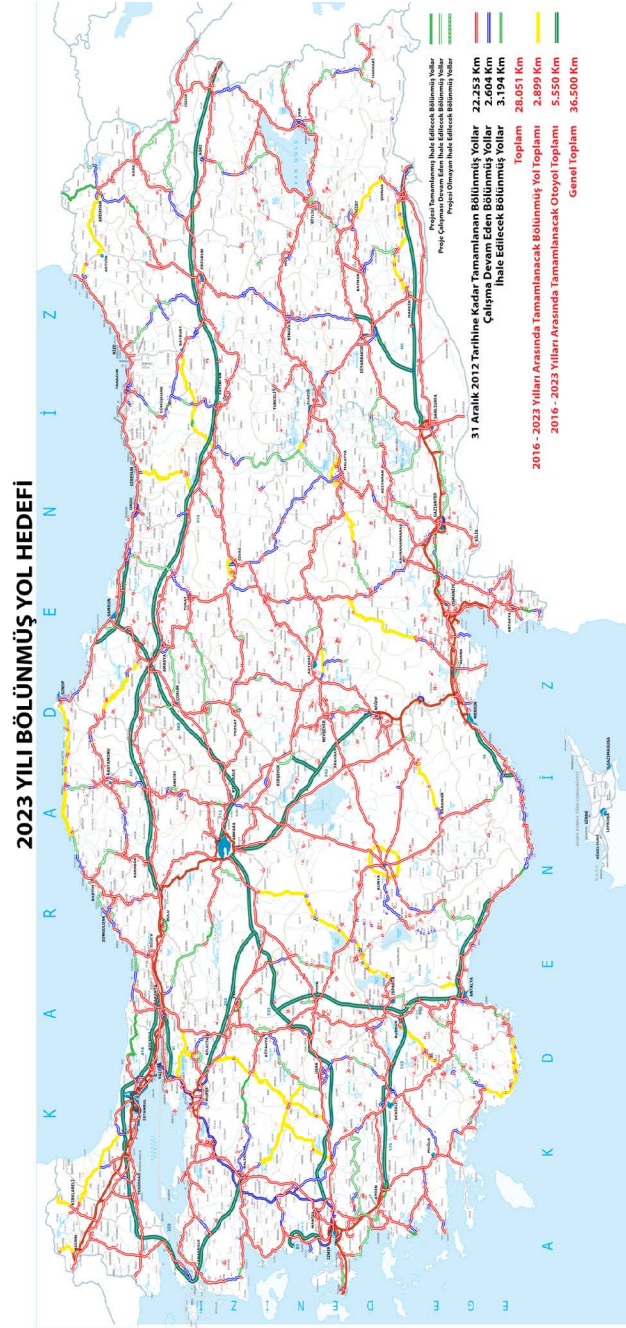
Tablo 62 - Türkiye'de Jeotermal Bölgesel Isıtma Uygulanan Yerler

Isıtma Yapılan Bölge	Isıtılan Eşdeğer Konut Sayısı	İşletmeye Alınış Yılı	Jeotermal Akışkan Sıcaklığı (°C)
Balıkesir - Gönen	3400	1987	80
Kütahya - Simav	5000	1991	137
Kırşehir	1900	1994	57
Ankara - Kızılcahamam	2500	1995	70
İzmir - Balçova	15000	1996	137
Afyon	4600	1996	95
Nevşehir - Kozaklı	1300-3500	1996	90
İzmir - Narlıdere	1500	1998	125
Afyon Sandıklı	6000-12000	1998	75
Ağrı - Diyadin	570-2000	1999	70
Manisa Salihli	5000-24000	2002	94
Denizli - Sarayköy	1900-5000	2002	95
Balıkesir - Edremit	4600-7500	2003	60
Balıkesir - Bigadiç	1950-3000	2005	96
Yozgat - Sarıkaya	600-2000	2007	60
Yozgat - Sorgun	1500	2008	80
Yozgat - Yerköy	500-3000	2008	65
İzmir - Bergama	7850-10000	2009	60

Kaynak: Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, Enerji Raporu, 2011 Kaynak: Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, Enerji Raporu, 2011 Kaynak: Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, Enerji Raporu, 2011

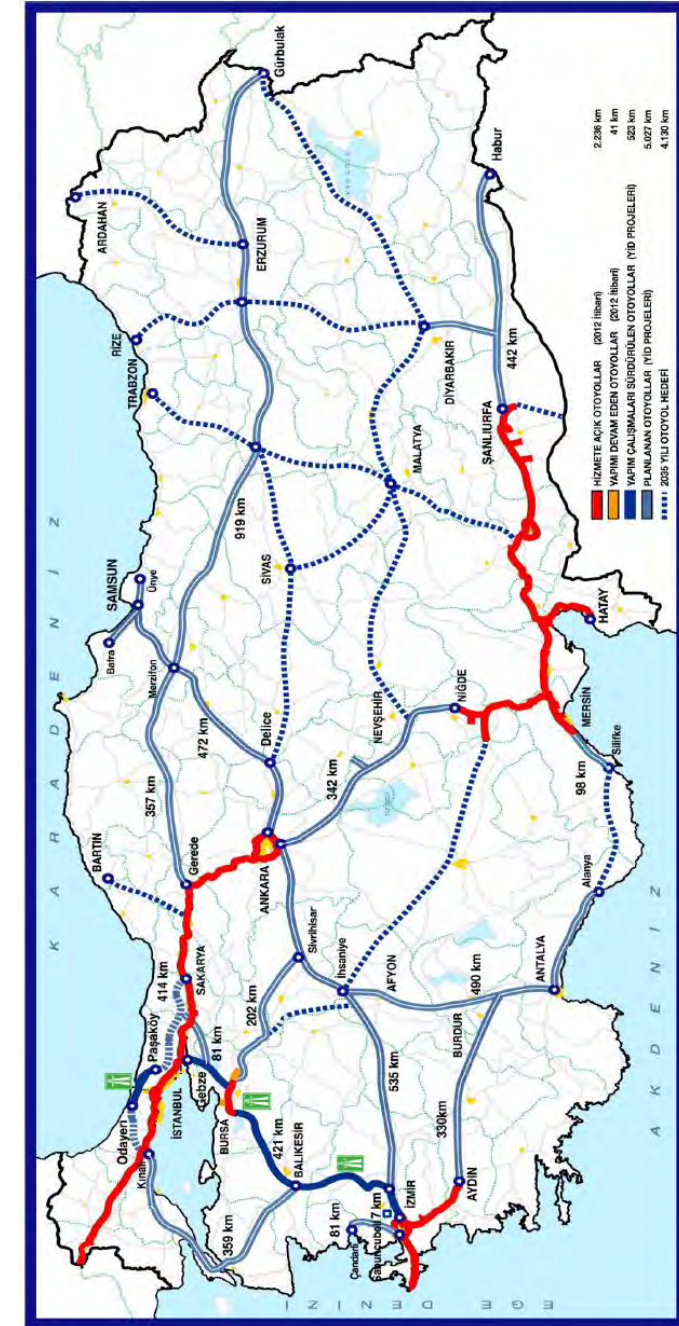
Ülkedeki önemli jeotermal kaynaklar Manisa ve çevresinde bulunmaktadır. Harita 14'ten de anlaşılacağı gibi Manisa, Aydın, Denizli, İzmir, Balıkesir ve Uşak'ta önemli jeotermal alanlar ve sıcak su kaynakları bulunmaktadır.

Harita 15 - Türkiye 2023 Yılı Bölünmüş Yol Hedefi

Kaynak: KGM, Tesisler ve Bakım Dairesi, 2023 Yılı Bölünmüş Yol Hedefi

Harita 16 - Yap-İşlet-Devret Projeleri (2023 ve 2035 Hedefleri)

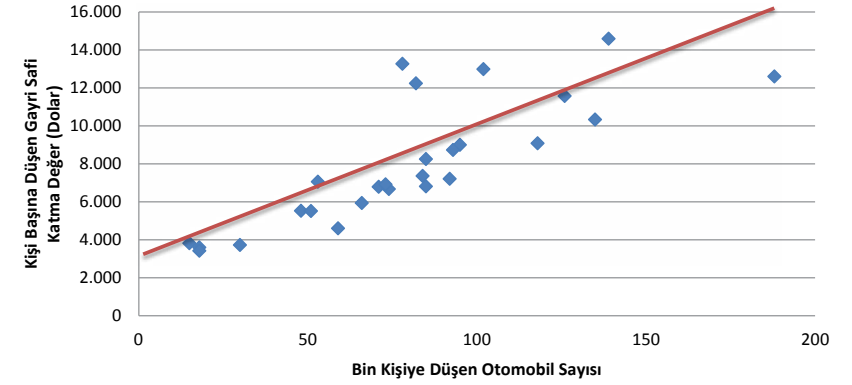
Kaynak: Ulaşan ve Erişen Türkiye (2012)

- : MEVCUT KONVANSİYONEL HATLAR
- : MEVCUT YÜKSEK HIZLI DEMİRYOLU HATLARI
- : 2023 YILINA KADAR YAPILACAK YÜKSEK HIZLI DEMİRYOLU HATLARI
- : 2023 YILINA KADAR YAPILACAK KONVANSİYONEL DEMİRYOLU HATLARI
- : 2035 YILINA KADAR YAPILACAK YÜKSEK HIZLI DEMİRYOLU HATLARI
- : 2035 YILINA KADAR YAPILACAK KONVANSİYONEL DEMİRYOLU HATLARI

Manisa'da bin kişiye düşen otomobil sayısı Türkiye ortalamasından düşüktür. Grafik 9'a göre; Düzey-2 bölgelerinde kişi başına düşen gayri safi katma değer ile bin kişiye düşen otomobil sayısı arasında pozitif yönlü ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Bu durum; ekonomik gelişmişliği yüksek bölgelerdeki otomobil sahipliği oranının da fazla olduğunu göstermektedir. TÜİK Bölgesel İstatistiklerine (Ulaştırma bölümü) göre 2012 yılında ülke genelindeki 8.648.875 otomobilin 152.590'ı (%1,7'si) Manisa'da bulunmaktadır. Ülke genelinde bin kişiye düşen otomobil sayısı 145 iken; Manisa'da ise 113'tür. Bin kişiye düşen otomobil sayısı Manisa'nın yakın çevresindeki illerden Aydın'da 125, Balıkesir'de 125, Denizli'de 143, İzmir'de 140, Uşak'ta ise 136'dır.

Grafik 9 - Düzey-2 Bölgelerinde Kişi Başına Düşen Gayri Safi Katma Değer ve Bin Kişiye Düşen Otomobil Sayıları (2008)

Kaynak: TÜİK, Bölgesel Hesaplar; TÜİK, Bölgesel İstatistikler, Ulaştırma

Kilometreye düşen otomobil sayısı Manisa'da çevre illerdekine göre orta düzeydedir. TÜİK Bölgesel İstatistiklerine (Ulaştırma bölümü) göre 2012 yılında Türkiye genelinde bir kilometre devlet ve il yoluna düşen otomobil sayısı 137 iken, Manisa'da 138'dir. Söz konusu değer yüksek olması ildeki trafik yoğunluğunu ve şehir içinde metro, tramvay; şehirler arasında ise tren vb. alternatiflere ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Anılan değer Aydın'da 177, Balıkesir'de 116, Denizli'de 164, İzmir'de 431, Uşak'ta ise 98 olduğu görülmüştür. Çevre illere göre Manisa'da trafik yoğunluğu orta seviyelerde olup Türkiye'deki trafik yoğunluğu ile aynı seviyededir.

Kara taşımacılığı sektöründe Manisa'daki istihdamın payı ülke genelinde bu sektörde çalışan kişi sayısının (611.112) %1,19'u kadardır. Tablo 63'te sunulan SGK İstatistik Yıllıklarına göre Manisa'da 2012 yılında 7.279 olan ve demiryollarını da içeren Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı sektöründeki çalışan sayısı Aydın'da 6.899, Balıkesir'de 9.655, Denizli'de 13.307, İzmir'de 42.846, Uşak'ta ise 2.928'dir. Verilerden de görüldüğü üzere Manisa'da kara taşımacılığı sektöründe çalışanların sayısı Uşak ve Aydın'dan yüksek, Denizli, Balıkesir ve İzmir'den düşüktür.

Tablo 63 - Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı Sektöründe Çalışanların Sayısı

	2012
Manisa	7.279
Aydın	6.899
Balıkesir	9.655
Denizli	13.307
İzmir	42.846
Uşak	2.928

Kaynak: SGK, İstatistik Yıllıkları (2012)

Manisa'daki taşımacılık için depolama (lojistik) ve destekleyici faaliyetlerin istihdamı aynı sektörde Türkiye genelindeki istihdamın (210.538) %0,89'udur. Tablo 64'teki SGK İstatistik Yıllıkları verilerine göre; Manisa'da Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler sektöründe 2012 yılında 1.879 kişi çalışmaktayken, bu sayı çevre illerden Aydın'da 867, Balıkesir'de 2.869, Denizli'de 1.256, İzmir'de 17.450, Uşak'ta ise 437'dir. Tablo 64'ten de görüleceği gibi Manisa'da bu sektörde çalışan sayısı Aydın, Denizli ve Uşak'tan yüksek, Balıkesir ve İzmir'den düşüktür.

Tablo 64 - Taşımacılık İçin Depolama ve Destekleyici Faaliyetler Sektöründe Çalışanların Sayısı

	2012
Manisa	1.879
Aydın	867
Balıkesir	2.869
Denizli	1.256
İzmir	17.450
Uşak	437

Kaynak: SGK, İstatistik Yıllıkları (2012)

Manisa, Ankara ve İstanbul güzergâhındaki iller ile yoğun ulaştırma ilişkisi içerisindedir. Harita 18'de bazı şehirlerarası yollar için en kısa mesafede bulunan hatlardan Turgutlu-İzmir, Turgutlu-Salihli, İzmir-Manisa, Manisa-Akhisar, Aydın-Nazilli ve Nazilli-Denizli arasında yoğun bir trafik akışı görülmektedir.

Harita 18 - Manisa Çevresinin Trafik Hacim Haritası

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü (2012)

İldeki demiryolu ağları ile karayolu ağlarında yoğun olarak kullanılan hatlar benzerlik göstermektedir. Harita 19'daki demiryolu ağlarına göre; ilin demiryolu ağları Manisa-İzmir, Manisa-Balıkesir ve Manisa-Uşak hatlarından oluşmaktadır. Söz konusu hatlar ile karayollarının yoğun olarak kullanıldığı hatların büyük benzerlik içerisinde olması bu hatlarda yapılacak iyileştirmelerin Manisa ve çevre illere büyük oranda katkı yapacağını göstermektedir. Bitmesi beklenen otoyol projeleri ve hızlı tren hatlarının da anılan güzergâhta olması bu durumu kanıtlar niteliktedir.

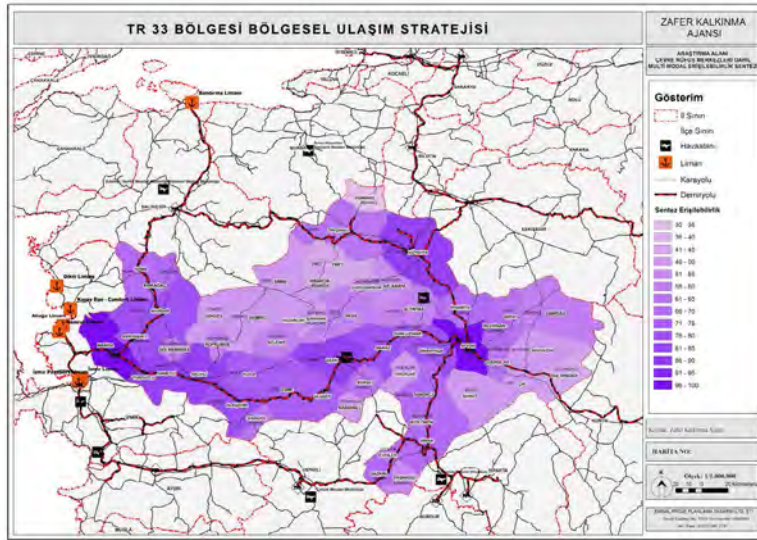
Harita 19 - Manisa ve Yakın Çevresinin Demiryolu Altyapısı

Kaynak: TCDD (2012)

Tüm ulaşım yolları bir arada analiz edildiğindeki coğrafi erişebilirlikle karayolu erişebilirliği benzerlik göstermektedir. TR33 Bölgesi Ulaşım Stratejisi'nde yapılan ve tüm ulaşım yolları kullanılarak hazırlanan sentez erişebilirlik analizinin sonuçları Harita 22'de sunulmaktadır. Buna göre erişebilirliği yüksek ve düşük yerler karayolu erişebilirliğindeki yerlerle benzerlik göstermektedir. Söz konusu endeksin yüksek olduğu yerler, ekonomik ve sosyal faaliyetlere yönelik gelişim odakları oluşturmak için en uygun merkezlerdir. Bu merkezlerle erişebilirliğin düşük olduğu ilçelerin ulaşım hatlarının iyileştirilmesi, oluşacak üretim ve hizmet odaklarının çarpan etkisinin artırılması ve il içi gelişmişlik farklılıklarının azaltılması için önem arz etmektedir.

Harita 22 - İlçe Bazlı Sentez Erişebilirlik Endeksi Değerleri

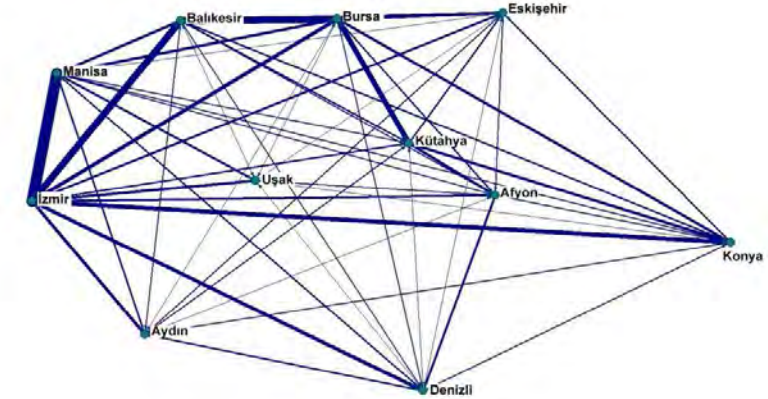

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları (2013)

İlde, lojistik merkez bulunmamaktadır. TCDD tarafından çevre illerden Uşak'ta kurulması planlanan lojistik köyü söz konusudur. Ülke genelinde 19 adet lojistik merkez kurulması hedeflenmektedir. Yeni yapılacak ve özellikle tarım ürünlerinin kullanımına açılacak lojistik merkezlerin ekonomik faaliyetleri gelişmiş, erişebilirliği yüksek ticaret merkezi ilçelere kurulması gerekmektedir. Bu doğrultuda çevresine göre erişebilirliği yüksek, demiryolu altyapısı bulunan ve Türkiye'nin en büyük 4. havalimanına yakın olan Manisa'nın lojistik merkez kurma konusunda potansiyeli olduğu anlaşılmaktadır.

İller arası yük trafiğinde Manisa'nın İzmir ile yoğun ilişkilerinin olduğu görülmektedir. TR33 Bölgesi Ulaşım Stratejisi'nde (2013) Bölge illeri ve çevre iller arasındaki nakliye hacimleri incelendiğinde Manisa'nın en yoğun yük taşımacılığı ilişkisinin İzmir ile olduğu görülmektedir. İzmir'den sonra Manisa'nın en çok Balıkesir ile yük trafiği hacmi bulunmaktadır. Balıkesir'i Manisa-Uşak yük trafiği hacmi takip etmektedir.

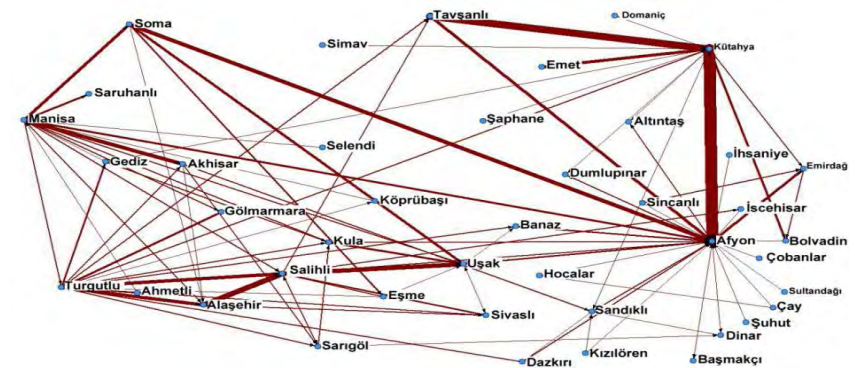
Şekil 1 - İl Bazlı Nakliye Hacimleri

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları (2013)

İl merkezinin (Şehzadeler ve Yunusmre), ticari ilişkileri en çok Akhisar'ladır. TR33 Bölgesi Ulaşım Stratejisi'nde (2013) araştırılan Bölge ilçelerinin kendi aralarındaki yük taşımacılığı hacimlerinin sunulduğu Şekil 2'de Manisa Merkez(Şehzadeler ve Yunusmre)-Akhisar-Soma arasındaki yoğunluk dikkat çekmektedir. Bunun dışında, Turgutlu-Alaşehir-Salihli hattı da yoğun olarak dikkat çekmektedir. İlçelerin il merkezleri ile yoğunluğuna bakıldığında Salihli'nin Uşak, Soma'nın Afyonkarahisar ile yoğun ilişkisi dikkat çekmektedir.

Şekil 2 - İlçe Bazlı Nakliye Hacimleri

Kaynak: Zafer Kalkınma Ajansı Hesaplamaları (2013)

C. TEMEL POLİTİKALAR

Amaç 1.A: Manisa'daki sanayi kapasitesinin artırılması

Stratejik Önem: İmalat sanayi, ilin gelişimindeki lokomotif sektör olarak tanımlanmıştır. İlde üretim kapasitesinin artırılması için mevcut durumda belirli merkezlerde yoğunlaşan sanayi alanlarının artırılmasına ve daha etkin kullanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. İlde gerçekleşecek yeni yatırımlara olanak sağlamak, sektörel yoğunluğun yüksek olduğu yerlerde sağlıklı yapılaşma ihtiyacını karşılamak, firmaların bir arada yer almasını mümkün kılmak amaçlarıyla yeni sanayi bölgelerinin kurulması veya mevcut bölgelerin kapasitelerinin artırılması önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Akhisar (İhtisas) ve Soma OSB'nin Kurulması
- Mevcut Akhisar ve Salihli OSB'lerin Büyütülmesi

Amaç 1.B: Manisa'nın Ar-Ge merkezi haline gelmesi

Stratejik Önem: Araştırma ve geliştirme faaliyetleri, üretilen malların özelliğini (nitelik, kalite ve tasarım gibi unsurları) geliştirdiğinden katma değer artırılmasını sağlamaktadır. İldeki işletmelerde Ar-Ge harcamalarının ciroya oranı çok düşük seviyededir. Özellikle katma değeri yüksek ara ürünlerin üretilmesi, bu ürünlerin ihracatını artırıp, ithalatını azaltacağından dış ticareti olumlu etkileyecektir. Söz konusu Ar-Ge faaliyetleri için teknoloji geliştirme ve tasarım merkezleri, işletmelere ihtiyaç duydukları ortamı sağlamaktadır. Bu merkezlerde yer alan işletmeler araştırma ve geliştirme süreçlerinde çeşitli teşvik ve muafiyetlerden de yararlanabilir. Ayrıca; endüstriyel tasarım çalışmaları ürünlerin nitelik ve işlevini geliştirerek yaratılan katma değeri arttırmaktadır. Üniversite-sanayi işbirliklerinin geliştirilmesine katkı sağlayacak teknoloji geliştirme ve tasarım merkezlerinin kurulması, ileri teknoloji ve tasarım yoluyla geliştirilmiş, katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesini sağlayacak, firmaların kullandıkları teknoloji düzeyini arttırmaları için fırsat yaratacaktır. Bunlarla birlikte ildeki sanayi varlığının dağınık olması, devam eden sanayi gelişimi, özel sektörün yeni ürünlerinin test ve uygulama geliştirme ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu doğrultuda, ilde teknoloji geliştirme ve tasarım merkezlerinin kurulması ve işletmelerin Ar-Ge faaliyetlerini arttırması önceliklidir.

İlgili Projeler:

- İldeki Laboratuvarların Teknik Kapasitelerinin Tespiti ve Arttırılması
- Celal Bayar Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Teknopark)'nin Faaliyete Geçmesi

Amaç 1.C: Manisa'nın güçlü ticari ağlara sahip bir kent haline gelmesi

Stratejik Önem: Firmalar arasında bilgi paylaşımı, tecrübe aktarımı ve teknoloji transferlerinin yoğun olması firmaları eşit bilgi ve teknoloji seviyesine getirecek, ilin ulusal ve uluslararası rekabet gücüne önemli katkı sağlayacaktır. Ortak bilgi, deneyim ve teknoloji düzeyleri firmaları benzer yapıya getirdiğinden işbirliklerinin geliştirilmesi ve kümelenme faaliyetleri için zemin hazırlayacaktır. Bölgedeki firmaların personel, piyasa ve sektör bilgilerini derleyip paylaşmaları firmalar arasındaki ilişkileri ve bölgenin rekabet gücünü geliştirecektir. Ayrıca firmaların çeşitli alanlarda işbirliği faaliyetlerini yürütmeleri, firmalar arasında ortak iş yapma kültürünü geliştirecektir. Bu artış sayesinde beraber iş yapan çok sayıda firma ortak hareket ederek tek bir büyük firmanın sahip olabileceği rekabet gücüne erişecektir. Bu durum, firmaların tek başına gerçekleştirmelerinin zor olduğu büyük ölçekli faaliyetlere girişebilmelerini sağlayacak ve firmalar arasındaki işbirliği faaliyetlerinin hacmini genişletecektir. Ayrıca işbirlikleri, firmalar arasında mal ve hizmet işlemleri (girdi ve çıktılar) artacaktır. İldeki firmaların tedarik, üretim, pazarlama ve satış süreçlerinde ortak ve koordineli hareket etmelerini sağlayacak, işbirlikleri geliştirmelerinde koordinasyon görevi yürütecek, yönlendirme ve destek sağlayacak faaliyetler bu doğrultuda önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Gıda Üretiminde Katma Değerin Arttırılması
- Firmalar Arası İşbirliklerinin Geliştirilmesi
- Özel Sektörde Kurumsallaşma ve Katma Değer Yaratma Hususlarında Gelişme Sağlanması

Amaç 1.D: Manisa'nın stratejik sektörlerdeki üretiminin arttırılması

Stratejik Önem: Makine yoğun üretim süreçleri otomatik sistemleri kullandığından, emek yoğun süreçlere göre daha verimlidir. İşletmelerin sermaye mallarının ve makineleşme oranının arttırılması, daha fazla üretim yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. İlde finansman kaynaklarının ve farkındalığın yeterli seviyede olmamasından dolayı makineleşme istenilen düzeyde değildir ve bazı üretim aşamaları manuel olarak yapılmaktadır. Ayrıca ildeki üretim genel olarak orta-düşük teknoloji sektörlerde ve geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Söz konusu sektörlerde işverenlerin gereksinimleri ile iş gücünün becerilerinin eşleştirilmesi istihdamı arttırmak ve iyi işleyen bir iş gücü piyasasına sahip olmak için oldukça önemlidir. İlin iş gücü piyasasına ilişkin mevcut durumu ve gerçekleştirilen araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, iş gücüne katılım oranının yüksek olduğu ancak arzın piyasa talepleri ile uyumluluk göstermediği ve bu sebeple işe yerleştirmelerin yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda stratejik sektörlerdeki kapasite artışının sağlanması ve bu sektörlerde nitelikli eleman yetiştirmek üzere üniversite bünyesinde yeni bölümlerin açılması önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Ajans Desteklerinin Sektörel ve Mekansal Olarak Odaklanması
- Üniversite Bünyesinde Yeni Bölümlerin Açılması ve Müfredatların Yenilenmesi

Amaç 2.A: Manisa'da turizm sektöründeki fiziki koşulların geliştirilmesi

Stratejik Önem: Turizm tesisleri ve varlıklarının fiziki kalitesi, hem tercih edilirliliği hem de konaklayan turistlerin konaklama ve ziyaret sürelerini etkilemektedir. Gelişen turizm sektöründe, ağırlıklı olarak fiziki koşulları iyi olan, kaliteli veya lüks tesisler ile restorasyonu ve çevre düzenlemesi yapılmış turizm değerleri daha çok tercih edilmektedir. Bu nedenle fiziki koşulların iyileştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması, turizmden elde edilecek katma değer artışına doğrudan katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, ildeki tesislerin altyapılarının geliştirilmesi ve önemli turizm değerlerinin çevre düzenlemelerinin yapılması önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Termal Turizm ve Sağlık Turizmi Merkezlerinin Geliştirilmesi
- Tarihi Değerlerin Restorasyonlarının ve Çevre Düzenlemelerinin Yapılması

Amaç 2.B: Manisa'nın farklı turizm temalarında geliştirilerek tanıtımının yapılması

Stratejik Önem: Termal kaynaklar açısından Türkiye çapında önemli bir yere sahip olan il, sağlık turizmi ve termal turizmin gelişmesi açısından önemli bir potansiyel barındırmaktadır. Bölgede var olan bu potansiyelin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi, Bölge turizm gelişiminin ivme kazanması ve turizm aktivitelerinin tüm mevsimlere dağılabilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca kültür ve tarih turizmi açısından ilde, arkeolojik değerler de bulunmaktadır. Söz konusu turizm temalarında gelişim sağlanması ilin tanınırlılığını da arttıracaktır. Genel turizm ilkeleri çerçevesinde bir turun satılabilmesi için en önemli faktör, satılacak tur güzergâhının/alanının müşteri taleplerine uygun olarak düzenlenmesidir. Tur güzergâhlarının süre ve fiyat olarak çeşitlendirilmesiyle ise farklı müşteri gruplarına ulaşmayı sağlayacaktır. İl içindeki özel tarihi, kültürel alanlar ile sağlık turizmine uygun termal alanların varlığı bu tür güzergâhların oluşumunu kolaylaştırmaktadır. Bu kapsamda, Anadolu turlarının geçiş güzergâhı üzerinde yer alabilecek tarihi ve kültürel değerlere, termal ve sağlık turizmini destekleyici unsurlara yönelik tur güzergâhlarının oluşturulması da önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Termal Turizm ve Sağlık Turizmi Merkezlerinin Geliştirilmesi
- Tarihi Değerlerin Restorasyonlarının ve Çevre Düzenlemelerinin Yapılması
- Oteller ile Acenteler Arasındaki İşbirliklerinin Geliştirilmesi
- Doğa ve Spor Turizminin Geliştirilmesi

Amaç 3.A: Manisa'nın demiryolu altyapısının geliştirilmesi

Stratejik Önem: İldeki yük nakliyatı bakımından temel strateji taşımacılığın karayollarından demiryollarına yönlendirilmesidir. Bunun yanı sıra demiryolu altyapısının geliştirilmesi kent içi yolcu taşımacılığını da kolaylaştıracaktır. Bu çerçevede, Manisa'da yeni hatlar için fizibilite de yapılacak şekilde demiryolu altyapısının iyileştirilmesi önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Demiryolu İmkanlarının Geliştirilmesi

Amaç 3.B: Manisa'nın lojistik merkez konumundaki bir il haline gelmesi

Stratejik Önem: Yükün karayolundan demiryoluna yöneltilmesi, sanayi kuruluşları için maliyetlerin düşürülmesi, depolama alanları oluşturulması, satış ve temin olanaklarının artırılması, kent içi ulaşımın düzenlenmesi açısından lojistik merkezlerinin kurulması önemlidir. Lojistik merkezleri, sanayi altyapısının oluşturulması ve geliştirilmesi bakımından da bir gerekliliktir. Bu çerçevede ayrıca lojistik merkez ile liman ve sanayi bağlantısını göz önünde bulunduracak şekilde yeni demiryolu hatlarının yapılması da önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Lojistik Merkez Kurulması
- Çandarlı Limanı'nın BALO Projesi'ne Entegre Edilmesi

Amaç 3.C: Manisa'nın Adnan Menderes Havalimanı ile entegrasyonunun artırılması

Stratejik Önem: İli de etkileyecek olan ulusal otoyol ve hızlı tren yatırımları, yeni karayolu yapım ve iyileştirme çalışmaları, önerilen demiryolu güzergâhları gibi farklı yatırımlar değerlendirildiğinde, bunların İlin erişilebilirlik düzeyine olan katkılarının maksimize edilmesi amacıyla entegrasyon ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, ile en yakın havalimanı olan Adnan Menderes Havalimanı'na diğer ulaşım modlarıyla entegrasyonun sağlanması ve ilin erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik faaliyetler önceliklidir.

İlgili Projeler:

- Adnan Menderes Havalimanı'nın Diğer Ulaşım Modlarıyla Entegrasyonun Sağlanması

D. EYLEM PLANI

SANAYİ

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Sanayi	Akhisar (İhtisas) ve Soma OSB'nin Kurulması	• Akhisar • Soma	<ul style="list-style-type: none"> Altyapı yatırımlarına başlanması Gerekli kamulaştırmanın yapılması OSB'nin çevreye ve tarımsal faaliyetlere etkilerinin ölçülmesi OSB'lere çekilmek istenen firma ve yabancı yatırımcılara tanıtım yapılması 	İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (DFD) Sorumlu kurum bütçesi
Sanayi	Mevcut Akhisar ve Salihli OSB'lerinin Büyütülmesi	• Akhisar • Salihli	<ul style="list-style-type: none"> Kamulaştırma çalışmalarının tamamlanması Altyapı iyileştirmelerinin yapılması Genişlemenin ekonomik ve çevresel etkilerinin ölçülmesi OSB'lere çekilmek istenen firma ve yabancı yatırımcılara tanıtım yapılması Büyük ölçekli yatırımlara uygun olacak şekilde parsellemenin yapılması 	İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (DFD) Merkezi bütçeden yatırım desteği AB hibeleri (IPA – BROP ve çevre fonları)

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Sanayi	Firmalar Arası İşbirliklerinin Geliştirilmesi	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> İlde kalıpcılık ve elektronik gibi kümelenme potansiyeli olan sektörlerin analizinin yapılması Kümelenmeyi tetikleyecek ortak girişimlerin teşvik edilmesi Yurtiçi ve yurtdışı küme örneklerinden tecrübe aktarımı için girişimlerde bulunulması Kalıpcılık ortak üretim ve araştırma merkezi kurulması Ortak pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi 	İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri Ekonomi Bakanlığı Destekleri AB Destekleri (IPA – IKGOP) Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD) KOSGEB Destekleri
Sanayi	Özel Sektörde Kurumsallaşma ve Katma Değer Yaratma Hususlarında Gelişme Sağlanması	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> Marka ve patent başvuru ve tesciline yönelik eğitimler verilmesi, bu alanlarda farkındalık yaratılması Ürün çeşitliliği ve katma değer artırılması konularında firma sahipleri ve çalışanlara eğitimler verilmesi İşletmelerin kurumsallaşma ve kalite yönetim sistemi uygulamalarının ve sertifikasyon süreçlerinin desteklenmesi (ISO 9001, ISO 14000, Helal Gıda) İyi uygulama örneklerinin incelenmesi ve uluslararası ortaklıklar geliştirilmesi Firmaların ortak yönlendirmesiyle mesleki eğitim müfredatı oluşturulması ve eleman yetiştirilmesi 	Manisa Ticaret ve Sanayi Odası	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, TD) Sorumlu kurum bütçesi Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri Horizon 2020 Destekleri AB Destekleri (IPA – IKGOP) KOSGEB Destekleri

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Sanayi	Ajans Desteklerinin Sektörel ve Mekansal Olarak Odaklanması	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> Her yıl özel sektöre yönelik destek programına çıkılması Gelişme potansiyeli yüksek, dış ticaret açığı verilen ve katma değer yaratacak sektörlerin azami düzeyde desteklenmesi Yerleşmiş ve teknoloji düzeyi düşük sektörlerde inovatif projelerin desteklenmesi Teknoloji düzeyini arttıracak ve emek yoğun üretimden otomasyon sistemine geçişi sağlayacak makineleşmenin desteklenmesi 	Zafer Kalkınma Ajansı	• Kalkınma Ajansı destekleri (MDP)
Sanayi	Gıda Üretiminde Katma Değerin Arttırılması	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> Araştırma, ürün geliştirme ve pazarlama faaliyetlerinde firmalar arası işbirliğine yönelik yöntemlerin tespit edilmesi İlçelerde öne çıkan tarımsal ürünlerin sanayide kullanılarak ekonomik değerinin arttırılmasına yönelik araştırmaların yapılması Termal seracılığa yönelik olarak araştırma yapılması Ürün akreditasyon merkezi kurulması Bölgesel Gıda Ürünleri Geliştirme Merkezinin kurularak faaliyete geçmesi Organik tarım araştırma ve ortak üretim merkezi kurulması ve iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması Manisa ili organik gıda markası oluşturulması Gıda güvenliği sertifikasyon ve markalaşma süreçlerinin desteklenmesi 	İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Sorumlu kurum bütçesi Kalkınma Ajansı destekleri (Güdümlü Proje Desteği [GPD], DFD, TD) TÜBİTAK Destekleri AB Destekleri

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Sanayi	Üniversite Bünyesinde Yeni Bölümlerin Açılması ve Müfredatların Yenilenmesi	<ul style="list-style-type: none"> Yunusemre Şehzadeler Demirci Turgutlu Akhisar Salihli Soma 	<ul style="list-style-type: none"> İhtiyaç duyulan / duyulacak bölümlere ilişkin araştırma yapılması Müfredatların güncellik ve etkinliğine ilişkin araştırmaların yapılması Meslek liseleri düzeyinde araştırmaların yapılması ve mesleki eğitimdeki eksikliklerin tespit edilmesi Kamu-üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanması ve öğrenciler için staj imkanlarının geliştirilmesi 	Celal Bayar Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma ajansı destekleri (DFD, TD) Sorumlu kurum bütçesi
Sanayi	İldeki Laboratuvarların Teknik Kapasitelerinin Tespiti ve Arttırılması	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> Laboratuvarlardaki ekipman için envanter tespiti ve envanter otomasyonunun yapılması Akreditasyon başvurularının yapılması ve başvurusu yapılanların sonuçlandırılması Envanterde yer almayan makine ve ekipmanın temin edilmesi 	Celal Bayar Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD) Sorumlu kurum bütçesi TÜBİTAK destekleri
Sanayi	Celal Bayar Üniversitesi Teknoloji Geliştirme Bölgesi (Teknopark)'nin Faaliyete Geçmesi	• Yunusemre	<ul style="list-style-type: none"> Teknopark hizmet binasının inşa edilmesi Teknopark avantajlarına ilişkin ilde farkındalık yaratılması ve firmaların Teknopark'a çekilmesi Kamu-Üniversite-Sanayi işbirliği platformunun geliştirilmesi Yurtiçi ve yurtdışı başarılı teknopark uygulamalarının incelenmesi Teknoloji transfer ofisi kurulmasına yönelik araştırma çalışması yapılması 	Celal Bayar Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none"> Sorumlu kurum bütçesi Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri Kalkınma Ajansı destekleri (GPD, MDP, DFD)

TURİZM

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Turizm	Termal Turizm ve Sağlık Turizmi Merkezlerinin Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Salihli Kula Turgutlu Demirci 	<ul style="list-style-type: none"> Fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi kurulmasına yönelik fizibilite çalışmasının yapılması Ulaşım ve teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi Reenjeksiyon sistemlerinin geliştirilmesi Personel kalitesinin arttırılmasına yönelik mesleki eğitimler verilmesi Urganlı Kaplıcalarının potansiyelinin ölçülmesine yönelik fizibilite yapılması Salihli ve Kula'daki termal tesislerin yurtiçi ve yurtdışı tanıtımının yapılması ve tesis sayısının arttırılması Müşteri taleplerine yönelik piyasa araştırması yapılması Yurtiçi ve yurtdışı yatırımcılara yönelik olarak il bazlı yatırım çekme stratejilerinin geliştirilmesi 	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD, TD) Sorumlu kurum bütçesi Merkezi bütçeden yatırım desteği AB Destekleri

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Turizm	Tarihi Değerlerin Restorasyonlarının ve Çevre Düzenlemelerinin Yapılması	<ul style="list-style-type: none"> Şehzadeler Yunusemre Akhisar Alaşehir Salihli Kula 	<ul style="list-style-type: none"> Akhisar, Alaşehir ve Salihli'de bulunan üç önemli kilisenin inaç turizmi çerçevesinde restorasyonlarının plan ve fizibilitelerinin yapılması İl genelindeki öncelikli tarihi eserlerin restorasyonlarının yapılması Kula evlerinin ve diğer tarihi konak ve sokakların turizm potansiyelinin ölçülmesi ve turizme kazandırılması Yurtiçindeki başarılı restorasyon çalışmalarının incelenmesi Turizm potansiyeli yüksek tarihi değerlere ulaşım imkanlarının iyileştirilmesi İlde tarihi eserlerin sergileneceği farklı konseptlerde müzelerin oluşturulması 	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD) Kültür ve Turizm Bakanlığı Destekleri Merkezi bütçeden yatırım desteği
Turizm	Doğa ve Spor Turizminin Geliştirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> Kula Yunusemre Şehzadeler Demirci 	<ul style="list-style-type: none"> Spil Dağı'nda oluşturulabilecek yayla turizmi tesisleri için fizibilite yapılması Turizm potansiyeli yüksek değerlere ulaşım imkanlarının iyileştirilmesi Alternatif doğa ve macera sporları (yamaç paraşütü ve oryantiring gibi) hakkında araştırma yapılması ve altyapının geliştirilmesi Mevcut dağ/doğa ve macera sporlarına yönelik tanıtımın yapılması ve çeşitli organizasyonlarla sporcuların ile çekilmesi Jeoparkın fiziki altyapısının geliştirilmesi ve tanıtımının yapılması 	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD) Sorumlu kurum bütçesi

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Turizm	Oteller ile Acenteler Arasındaki İşbirliklerinin Geliştirilmesi	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> İlin İzmir, İstanbul ve Denizli ile entegre olan ulusal tur güzergâhlarına dâhil edilmesi Bölge ve il içi tur programlarının oluşturulması Otellerde konaklayanlar için şehir içi turlar organize edilmesi Otellerdeki tanıtım altyapısının geliştirilmesi Dil bilen ve ildeki turizm değerlerine hâkim turizm gönüllülerinin (rehberlerin) yetiştirilmesi Marka şehir oluşturma ile ilgili çalışmalarının artırılması Ulusal, yerel ve sosyal medya arasında koordinasyonun sağlanarak tanıtımın artırılması Kültür ve turizm alanında ilin tanıtımını koordine edecek ve projeler geliştirecek bir çalışma grubunun oluşturulması 	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Sorumlu kurum bütçesi Kalkınma Ajansı destekleri (MDP, DFD)

ULAŞIM

Sektör	Proje İsmi	Konumu	2015 – 2017 Döneminde Yapılacak Faaliyetler	Sorumlu Kurum	Öneri Finansman Kaynağı
Ulaşım	Demiryolu İmkanlarının Geliştirilmesi	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> İzmir (Menemen)-Manisa il geneli hafif raylı sistem bağlantıları için fizibilite çalışmalarının hazırlanması Mevcut demiryolu ağı olan ilçeler arasında hafif raylı sistem bağlantıları için fizibilitelerin yapılması 	Manisa Büyükşehir Belediyesi	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (DFD) Sorumlu kurum bütçesi
Ulaşım	Çandarlı Limanı'nın BALO Projesi'ne Entegre Edilmesi	• İl Geneli	<ul style="list-style-type: none"> İlçe OSB'lere demiryolu bağlantısı fizibilitesinin yapılması Çandarlı ve Aliğa limanlarının kullanımının artırılması için Soma – Akhisar – Alaşehir – Denizli aksında oluşturulacak bir demiryolu bağlantısına yönelik ön fizibilite yapılması 	Manisa Büyükşehir Belediyesi	<ul style="list-style-type: none"> Merkezi bütçeden yatırım desteği Kalkınma Ajansı destekleri (DFD) Sorumlu kurum bütçesi
Ulaşım	Lojistik Merkez Kurulması	<ul style="list-style-type: none"> Akhisar Salihli Soma Turgutlu 	<ul style="list-style-type: none"> İlgili ilçelerdeki lojistik köy veya merkez ihtiyacının araştırılması ve uygun lojistik yatırım (merkez, köy, ihtisas OSB) türünün belirlenmesi Fizibilitelerin hazırlanması Yer seçiminin yapılması 	İl Bilim, Sanayi ve Teknoloji Müdürlüğü	<ul style="list-style-type: none"> Kalkınma Ajansı destekleri (DFD) Sorumlu kurum bütçesi

Notlar

A series of horizontal dotted lines for writing notes.

T.C. Zafer Kalkınma Ajansı Genel Sekreterliği

Cumhuriyet Mah. Öncü Sk. No:39 43020 Merkez/Kütahya

T: (0274) 271 77 61-62

F: (0274) 271 77 63

E-posta: info@zafer.org.tr

www.zafer.org.tr

Manisa Yatırım Destek Ofisi

Merkez Efendi Mah.

Mimar Sinan Bulvarı No:127

Manisa TSO Bülent Koşmaz

Hizmet Binası Kat:1

45020 Yunusemre/Manisa

T: (0236) 237 29 47

Faks: (0236) 239 49 51

E-posta: manisaydo@zafer.org.tr

